

CELE TREI CRISURI

REVISTĂ DE CULTURĂ

— Director-Fondator : GEORGE BACALOGU —

M. S. L. REGINA MARIA și REGELE FERDINAND I
Al Tuturor Românilor

COLABORATORII ACESTUI NUMĂR:

MIHAIL DRAGOMIRESCU, I. AGÂRBICEANU, EUGENIU ȘPERANTIA, EMIL ISAC, A. COTRUȘ, MARIA BAIULESCU, GEORGE BOTA, VOLBURĂ POIANĂ, RADU GYR, ION GANE, GEORGE SOPRONIE, I. POGAN, GEORGE BAICULESCU, TRAIAN BIRĂESCU, A. DAVIDESCU, D. MURĂRAȘU, ALEX. KERESZTURY-OLTEANU, G. TROTUȘANU, TEOFIL CODREANU, etc.

FEDERALIZAREA ACTIVITĂȚII CULTURALE

REFLEXII ASUPRA METAFOREI

CEA VECINIC CĂLĂTOARE

MISTICISM ȘI ADEVĂR

PROBLEMA MINORITĂȚILOR

No. 1

Bibl. Univ. Cluj.
Nr. 232.1627

Prețul 10 Lei

CELE TREI CRIȘURI

ABONAMENTE :

Pe un an Lei 100.—
Pe un an autorități Lei 350.—
Pe un an : școli primare, normale și secundare . . . Lei 250.—
In străinătate : Europa 500 Lei; America 3 dolari.
Anunțuri și reclame după tarif. — Manuscrisele nu se înapoiază

CUPRINSUL :

- * * * . . . 1926 — Un mare eveniment de început de an ;
Mihail Dragomirescu . . : Federalizarea activității culturale ;
Eugeniu Sperantia . . : Reflexii asupra metaforei (fragment) ;
Volbură Poiană . . . : Cireșii (versuri) ;
I. Agârbiceanu . . . : Cea vecinic călătoare ;
A. Cotruș : Sătul sunt de viață și — flămând . . . flămând (versuri) ;
Maria Baiulescu . . . : O munții mei ! (versuri) ;
George Bota : Misticism și adevăr ;
Gașpar : Epigramă ;
George Sofronie . . . : Problema minorităților ;
Emil Isac : Potop de iarnă ;
Radu Gyr : Fragment din „Chilimuri Oltenesti” (versuri) ;
Alex. Keresztury-Olteanu : Ideia unei monarhii româno-maghiară în secolul trecut ;
- George Bota* : Eterna Stăpână (versuri) ;
Lucrețiu : „Poemul Naturii” fragment din latinește de D. Murărașu (versuri) ;
G. Troțușanu : Rondelul zilelor (versuri) ;

CRONICI :

- George Sofronie* : Cronica Culturală (Cursurile d-lui Prof. N. Iorga la Sorbona) ;
Ion Gane : „ (Academiei și Ateneei regionale) ;
I. Pogan : Cronica Științifică (Atlantida) ;

„CELE TREI CRIȘURI” IN ȚARĂ

- George Baiculescu* . . : Scrisori din București ;
Traian Birăescu . . . : Scrisori din Banat ;
A. Davidescu : Scrisori din Satu-Mare ;

NOTE : *Ignis* : Mario Roques despre 24 Ianuarie. — Bibliografia la noi. — Cassian Munteanu. — Cel mai simplu. . . — Dela „I. S. R.”

CĂRȚI : *Teofil Codreanu* : „Istoria literaturii românești, I. Ed. II-a” de N. Iorga. — „Luminisuri”, poezii de Costin Florița (C. Zancu). — *G. Sofronie* : „Povestiri cu tâlc” de Gh. Tulbure.

G. Bota : „La maladie de l'amour” par dr. Paul Voivenel.

REVISTE : *G. Bota* : Les Annales. — *Teofil Codreanu* : Convorbiri literare. — Universul literar.

MEMENTO. — BIBLIOGRAFIE. — CLISEE : M. S. L. Regele Ferdinand I și Regina Maria. — Di Octavian Goga. — Vignete.

COLABORATORII REVISTEI :

- I. Agârbiceanu, I. Al. Brătescu-Voinești, C. Banu N. Bănescu, G. Bogdan-Duică, N. Batzaria, Zaharia Bârsan, Maria Baiulescu, Șt. Bezdechi, Lucian Blaga, V. Bogrea, Oct. Beu, Elena Bacaloglu, Const., Victor și George Bacaloglu, Emanuil Bucuța, Al. Bogdan, George Bota, Al. Cazaban, Al. Ciura, R. Ciorogariu, A. Ciorte, I. Ciorănescu, Th. Capidan, A. Cotruș, Gh. Ciuhandu, Teofil Codreanu, Const. Doboș, Viora Dr. Ciordaș, V. Corbasca, Cridim, V. Demetrius, R. Demetrescu, I. G. Duca, Mihail Dragomirescu, Silviu Dragomir, Ion Dragu, Bucura Dumbravă, Mihail Dragoș, Victor Eftimiu, Ion Foti, G. Galaction, Vl. Ghidionescu, Vasile Al-George, Ion Gane, Dem. Gălman, Radu Gyr, E. Hodoș, N. Iorga, Bogdan Ionescu, Al. Iacobescu, Iustin Ilieșiu, Emil Isac, N. E. Idieru, Al. Keresztury-Olteanu, E. Lovinescu, I. Lupaș, A. Lupeanu-Melin, Dr. Cassiu Maniu, G-ral Moșoiu, S. Mehedinți, V. Meruțiu, A. Magier, V. Militaru, Cristache Gh. Milian, T. Murășanu, N. Milcu, M. Mora, Șt. Mărcuș, D. Nanu, A. Nanu, G-ral Scarlat Panaitescu, I. Paul, Ion Perez, N. Pora, Sextil Pușcariu, V. Petala, Alex. Pteancu, Ecaterina Pitiș, D. Pompei, Matilda Poni, Septimiu Popa, Paul I. Prodan, George Pallady, Pr. Gh. Pteancu, George A. Petre, P. I. Papadopol, Mircea Rădulescu, G. Rotică, C. Riuleț, Alexandrina Scurtu, Ion P. Sachelarie, Vasile Savel, Andrei Sigmond, Al. T. Stamatiad, Eugeniu Sperantia, Marin Ștefănescu, C. Sudețeanu, Caton Theodorian, G. Tutoveanu, Nuși Tulliu, N. G. Tistu, G. Tulbure, I. Valerian, George Voevidca, George M. Zamfirescu.

Abonamentul se va trimite prin mandat poștal sau prin bancă

Redacția și Administrația:
STR. PRINȚUL CAROL 5.

CELE TREI CRIȘURI

REVISTĂ DE CULTURĂ

TELEFON: 119.

Director-Fondator: GEORGE BACALOGU

1926

UN MARE EVENIMENT DE INCEPUT DE AN

RENUNȚAREA A. S. R. PRINCIPELE CAROL LA DREPTURILE SALE
DE MOȘTENITOR AL TRONULUI ȘI MEMBRU AL FAMILIEI REGALE

ANUL 1926 aduce, din primele momente, un eveniment neașteptat și prin aceasta surprinzător: A. S. Regală Principele Carol a renunțat la drepturile sale de moștenitor al Tronului și membru al Familiei Regale. Nu suntem chemați să discutăm motivele cari au determinat renunțarea Prințului. Socotim însă că procedarea înțeleaptă a M. S. Regelui de a accepta această renunțare a avut, în stratul ei intim, cea mai adâncă îndreptățire. Adunările constituante au votat această înaltă hotărâre, admițând unanim pe A. S. Regală Principele Mihai ca moștenitor al Tronului și constituirea regenței în persoana Patriarhului, a Primului Președinte al Curții de Casație din București și a A. S. Regale Principele Nicolae.

SE DESFIINȚEAZĂ FUNDAȚIA „PRINCIPELE CAROL” DIN BUCUREȘTI?

Ca instituție culturală „Cele Trei Crișuri” ia ațt cu durere de versiunea care circulă încă: aceea a desființării Fundației „Principele Carol” din București. E o pierdere culturală plecarea din mijlocul nostru a Prințului iubit; e o pierdere culturală desființarea Fundației care-i poartă numele.

Mișcarea de propagandă la sate, în întreaga țară, ca și cealaltă mișcare de propagandă, pe care Fundația o întreținea prin numeroasele ei periodice în limbi tună și satisfăcătoare. Noi, asociațiunea „Cele Trei Crișuri” am răspuns la timp și vom continua, acoperind și o parte din golul care s'ar face eventual cu desființarea Fundației „Principele Carol”.

Căci, pe cât de adevărat este că Fundația „Principele Carol” prin activitatea sa — inspirată de Principele iubitor și înțelegător de activitate culturală — a adus reale servicii promovării culturii naționale și educației cetățenești în provinciile nou venite în cadrele Statului Român, — tot astfel și Reuniunea culturală „Cele Trei Crișuri”, — ea însăși încheagată din aceeași mare necesitate, a fost însuflețită de idealul actual al unificării și dezvoltării culturale a Românilor de pretutindeni, precum și de marea problemă a apropierei sincere a elementelor minoritare prin cunoașterea culturală reciprocă și prin desvăluirea calităților sufletești, artistice și poetice ale neamului românesc.

Programul nostru de activitate — pentru a cărei desăvârșire în viitor, credem că este o garanție cei șase ani încheiați — concentrat în jurul celor trei secțiuni ale Reuniunii: „Crișul Alb”, „Crișul Negru” și „Crișul Repede”, — se va desfășura în aceeași direcție, folositoare ideii de cultură și de naționalitate.

Pentru că este un adevăr, de o desăvârșită importanță — nu numai teoretică, dar și practică — că, pentru țara noastră, în cadrul atâtor complexe probleme ridicate de situația nouă și de chestiunea consolidării, problema culturală, sub diferitele ei aspecte, ocupă — și trebuie să ocupe — un loc central.

străine, întrețineau cultul neamului și respect pentru orice manifestare artistică isvorită din conștiința noastră națională.

DATORIA CELORLALTE INSTITUȚIUNISIMILARE DE CULTURĂ ȘI PROPAGANDĂ NAȚIONALĂ

Dacă fundația „Principele Carol” se desființează, ceea ce din toată inima n'am dori-o, datoria noastră, a celorlalte instituțiuni culturale: „Astra”, „Casele Naționale”, „Cele Trei Crișuri” și Ateneul „Tătărași”-Iasi, este mai iminentă și răspunderea mai mare.

Nevoia de propagandă cultural-națională în masele largi ale poporului, cât mai ales în ținuturile cu populație de recentă proveniență, a deschis totdeauna probleme a căror soluționare se cerea să fie oportună.

Federalizarea activității culturale

de Mihail Dragomirescu

In lupta ce am început să ducem pentru întărirea culturală, pe care, noi Românii în țara noastră Românească, trebuie s'o dobândim, — se afirmă două direcțiuni pe care le-am putea numi — pe una, *direcțiunea culturii continue* pe cealaltă, *direcțiunea culturii sporadice*.

Cea de-a doua are o superioritate asupra celei d'întâi: ea nu e numai afirmată, ci și aplicată. În adevăr, citim din când în când în ziare, că în cutare localitate — din cele 10.000 ale marii Românii — s'au transportat d-nii X, Y, Z, și au ținut conferințe, și alfel de cuvântări de vorbe bune și îndemnuri, ba au și întemeiat o bibliotecă. Acești apostoli culturali, care cred că aceste manifestări sunt suficiente pentru ridicarea nivelului cultural al României mari, reprezintă *direcțiunea sporadică*. Ei își susțin părerea nu numai cu cuvântul, ci și cu fapta. Și într-aceasta stă superioritatea ei.

Direcțiunea contrară — a *continuității* — are păcatul că este susținută mai mult cu cuvântul decât cu fapta. Pricina acestei inferiorități este limpede. Privind întreaga problemă în față, această directivă poate arăta ce este de făcut; dar nu poate face nimic, fiindcă-i lipsesc mijloacele și, mai cu seamă, bunăvoința acelor ce, apucând pe drumul greșit, nu vor să vadă drumul drept.

Dar, *directiva continuității*, va trebui, sub o formă sau alta, să triumfe; fiindcă, prin *directiva culturii sporadice*, nu se ajunge în realitate de cât, sau la nimic sau la prea puțin lucru și fiindcă ea se întemeiază pe două fapte al căror adevăr nu se poate tăgădui:

Primul fapt e că, de câțiva ani încoace, și din ce în ce mai intens, în toate localitățile din țară — la sate și la orașe — es la iveală elemente doritoare să fie întrebuințate, cele mai multe, în mod gratuit, pentru mișcarea culturală. Sub numele *impropriu* de atenee (căci ateneele, și în specie Ateneul român și filialele sale, sunt întemeiate pe *principiul selecționării membrilor iar nu al masei*) sau sub numele de universități populare și libere fără să mai vorbesc de secțiile „Astrei” cea cu rost

vechiu și ale „Ligii culturale”, nouă, — se manifestă, ca și Fundația Principele Carol, — în diferite centre, prin conferințe, serbări muzicale, șezători literale, reprezentări teatrale ce constituie o întreagă activitate culturală, care caută să întregască enormele goluri lăsate de turneurile și întreprinderile culturale oficiale. Aceste manifestări se fac în cea mai mare parte de persoane care găsesc în această activitate o plăcere salutară și care nu cer să fie remunerate decât prin recunoașterea utilității activității lor de un organ central care astăzi lipsește.

Al doilea fapt, pe care se întemeiază *directiva continuității*, — este constatarea că activitatea culturală din diferite centre, reprezentată prin diferite societăți, este împiedecată de a da roadele adevărate, din pricină că societățile lucrează de cele mai multe ori ca să se concureze, iar nu să concluzioneze. Spiritul politic, care e bun acolo unde trebuie să fie, insufletește tocmai ceace nu trebuie: manifestările culturale. În loc să se lase la o parte fie idolatria pentru anume personalități, fie ambiția preeminenței în desfășurarea acestor manifestări, fie ideea folosului pe care politica o poate trage din cultură, — și în loc să se ridice cu gândul la ideea că problema culturală e o problemă *națională* și că deci toți ce simt românește trebuie să formeze *una*, când e vorba de realizarea ei, — mulți reprezentanți ai unora din aceste societăți fac tocmai contrariul. Sărbătorind prin banchete, anume personalități politice și tămându-le, ei cred că au înaintat și cultura, pe care de altminteri și acea personalitate o poate reprezenta printr'o latură. Pretinzând locuri de onoare în cultură, pe temeiul că o are și pe alte terenuri, ei aruncă curente de răceală în masa chemată să dea succes manifestărilor culturale, în care sufletele tuturor trebuie tocmai să fie reunite. Crezând că același personaj poate juca, cu aceiași autoritate, două roluri, unui, conștient sau inconștient, caută să tragă foloase pe terenul politic, drapându-se, din când în când în mantia culturală. Cazul recent al avortării unei instituții care ar fi trebuit să rămână sfântă în inima fiecărui român, este concludent.

Oricum ar fi, o activitate culturală, conștientă de rolul său, nu

se poate să nu-și dea seamă că asemenea anomalii pe terenul nostru cultural, trebuie să dispară.

Aceste două fapte au condus pe partizanii *directivei continuității* în cultura noastră să formuleze două deziderate:

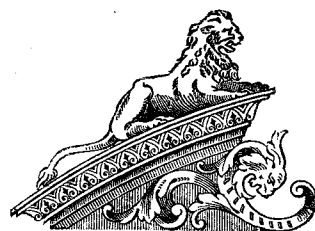
Cel d'întâi deziderat: — este ca, față de multiplele personalități culturale ce se ivesc în toate centrele rominismului inviorat prin unificarea lui, să se organizeze o *instituțiune centrală* care să aibă de scop, pe deoparte să încurajeze aceste elemente, iar pe de alta să le pună la dispoziție toate mijloacele prin care să ajungă la o *activitate culturală continuă* în centrele în care se află.

Al doilea deziderat: — pentru a preveni amestecul politicii cu cultura, dar fără a renunța la activitatea personalităților noastre culturale, care acum se desfășoară dezordonat, — și pentru a face cu neputință coliziunea dintre activitățile diferitelor societăți, — trebuie ca, în acel organ central chemat să ordoneze întreaga activitate culturală din țară, — să între reprezentanții tuturor acestor societăți. Din sinul acestei instituții care s'ar întruni numai odată pe lună, s'ar delega *pentru ca să lucreze permanent și fără alte preocupări decât cele culturale*, un *comitet executiv* de trei sau cinci persoane, care și-ar exercita activitatea fiind ajutat de tot atâtea *comitete speciale* câte specialități comportă manifestările noastre culturale.

Cu un cuvânt: *directiva continuității* în cultura noastră cere neapărat *centralizarea prin federalizare* a tuturor societăților, într'un singur organ central de conducere.

Aceasta va atrage după sine federalizarea în *toate centrele* a tuturor filialelor sau societăților locale, în comitete în legătură de *directivă* cu *Comitetul central*.

Directiva sporadică în cultura noastră a fost un bun început. Pentru rezolvarea problemei culturale trebuie acum să trecem la *directiva continuității*.

Reflexii asupra metaforei

(FRAGMENT)

de Eugeniu Sperantia

răsătura distinctivă, indispensabilă oricărei gândiri poetice, ceea ce s'ar putea numi un „minimum de poezie” este metafora, — sau dacă voiiți și metonimia, deoarece la unul din aceste tropi se pot reduce toți ceilalți.

Înlocuirea unui termen propriu cu un altul, figurat, e departe de a constitui, cum se crede, un simplu procedeu verbal. Un anumit proces mintal, de-o logică specială, precede și justifică această înlocuire. Fără un alare proces, ne-am afla în fața unui simplu fapt patologic de „parafazie”¹⁾

Metafora presupune o anumită adecvație minimală a termenilor unul față de altul pentru a putea fi puși în raport. Pentru ca A să justifice pe B trebuie adică să existe un raport ori cât de neînsemnat între aceste elemente. Raportul poate fi de asemănare și atunci avem aface cu metafora propriu zisă, el poate fi însă și raport de apartinență, de eficiență, de atribuțiune sau orice alt raport posibil între două idei, și avem atunci aface, cum se știe cu sinecdoca sau cu oricare alt mod al metonimiei.

Ceeace dă însă gândirii poetice nuanța sa proprie, e tocmai faptul că stabilirea unor atari raporturi se înfățișează minții ca justificând suficient substituția mutuală a termenilor raportului ca și cum ar fi identici.

Astfel gândirea poetică identifică totul cu partea, cauza cu efectul, tot cum identifică obiectele cari au oarecare note asemănătoare.

Dar a numi cauza cu numele efectului înseamnă a zări sau a presupune efectul ca existând și ascunzându-se în chip enigmatic în ceea ce petrecea înainte de existența lui. Înseamnă a confunda trecutul cu viitorul și a bănuși că sub aparența unei scurgeri de timp surâde o aceiaș eternitate implacabilă.

¹⁾ E denumirea ce se dă unei tulburări a vorbirii, ea constă în necorespondența dintre cuvinte și ideile pe cari încearcă să le exprime. Parafazia e (cum zice Grasset) ataxia vorbirii după cum afazia e paralizia ei. (V. Introd. Physiologie à la philosophie pag. 207, (ed. 1908).

CIREȘII*

Povestea vieții de odinioară
Mi-o spune doina ramurilor multe
Când vântul suflă 'n ele către seară.

Cucernică stă inima s'asculte...

O, tata meu, a tot stăruitor,
Purtând în suflet crucea ca o spadă
Cu hârnicie și cu voie bună
A răsădit cireși năli în ogradă;
A pus în ei norocul tuturor
Copiilor, în ziua răsădirii,
În ziua rară a nădăjduirii.
I-a îngrijit pe toți o zi, o lună,
Un an, ba doi, mulți ani împovărați...
Creșteau copiii și creșteau cireșii
De se mirau la poartă megieșii
Privindu-i lung cu ochi îmbucurați.

Au înflorit cireșii ani cu ani
Li-a fost belșug de rod podoaba grea;
Copiii au crescut toți nădrăvani.
Un ciripit de raiu în crengi era:
Balsamul lui alin se așternea
Pe suflute ca binecuvântarea
Prea milostiv 'a unui bob de rouă
Căzut s'astâmpere însătoșarea
Atâtor insetați de viață nouă.

Acelaș soare ne-a încununat
Acelaș cer senin s'a revărsat
Asupra capetelor închinale,
Asupra vârfurilor clătinate.

Dăunăzi mi-am lipit urechea mea
De trunchiul aspru, negru și brăzdat
S'aud ce spune în durerea 'i grea
Cireșul pus să-mi fie de noroc.

A scârțâit prelung și a oftat
Șoptind cireșul vorbe ca de foc:
Acum îmbătrânim, îmbătrânim;
Ca mâni, mă prăbușesc jos la pământ,
Tu ai să dormi de-apururi în mormânt —
Trăim, îmbătrânim și putrezim.

Volbură Poiană.

*) Din ciclu de poezii „Galbenii”.

A spune ca Marmontel, în clasică sa metonimie:

... „sa main desesperée
Me fait boire la mort dans sa
coupe sacrée”.

înseamnă a înfățișa o abstracțiune ca „moartea”, concretizată, materializată în cupa cu otravă, a vedea în concret un principiu invizibil și a descoperi viitorul în forme palpabile, amestecat în substanța prezentului.

A numi totul cu numele părții înseamnă a vedea ca Anaxagora că totul e în toate dar înseamnă totodată a decreta de iluzie toate delimitările spațiale, a decreta spațiul de amăgire sistematică așa cum îl decretează, după matură reflexiune, întreagă filosofia idealistă.

A numi lucrul posedat cu numele posesorului sau invers, înseamnă a confunda subiectul în-

susii în obiect prin legăturile invizibile ce descoperi între ele.

Astfel identificările prin care gândirea poetică își justifică substituțiile, identificările pe care le sugerează prin aceste substituiri, aduc poeziei acea emoție mistică cu care se întovărășește totdeauna presimțirea oricărei substratiale comunicații și continuități dintre toate elementele cosmosului sau dintre cosmosul întreg și noi înșine.

Munca artistului, în măsura în care cere expresiune, consistă în căutarea și mai ales în descoperirea de raporturi metaforice pentru fiecare obiect al gândirii. Cu cât mai multe obiecte sunt astfel exprimate, cu cât fiecareia îi revin mai multe raporturi, cu atât poezia e mai intensă și mai vie.

Dar descoperirea, crearea de asemenea raporturi presupune ceva mai mult decât observarea obiectivă a lucrurilor și faptelor.

Termenii, mijloacele și împletirea lor presupun totdeauna o alegere arbitrară pe care o patronează puterea imaginației.

Dar ce se ascunde oare sub ceea ce numim alegerea „arbitrară”? Fără să cazi în mecanismul materialist al fiziologilor trebuie să recunoști că arbitrarul e tot un fel de „condiționat” dar nu condiționat prin cauze obiective ci prin acel complex care alcătuiește însăși subiectivitatea sa.

„Arbitrarul” e sinteza tuturor proceselor tale sufletești în care negreșit se repercutează, diagramatic și statusul organic. Arbitrarul ești tu însuși în ce ai mai propriu ca ființă vie și ca individ. Arbitrarul e ceea ce în tine se opune radical datelor obiective impersonale, ceea ce se opune oricărui determinism obiectiv, fie celui al experienței sensibile, fie celui al raționamentului riguros.

Din imprevizibilul și fortuitul acestui „arbitrar” izvoarește cea mișcare subiectivă care e creațiunea poetică.

Operația mintală a acestei creațiuni e în totdeauna descoperirea unor termeni de expresiune pe baza raporturilor amintite mai sus; luxuriantă, scânteetoare, multiplă în viața artistului, ea se poate înfățișa totuși sub aspecte mai modeste, cu totul modeste câte-odată. Pe ea o întâlnim mai mult ori mai puțin vie în curentul oricărei conștiințe omenești și mai ales în orice proces de exprimare.

Creațiunea artistică e implicată

intr'adevăr în orice expresie figurată, dar care expresie nu e oare figurată? Orice cuvânt e o metaforă, pentrucă numai cu oarecare silnicie imaginea prezintă suferă să se îmbrace într'un termen uzual. Numai cu oarecare renunțare și mutilare suportă „individualul” să fie numit cu termenul ce reprezintă genul. Numai cu oarecare abuz — fie el imperceptibil — poate faptul prezent, nou în întreagă întindere cosmică, să fie numit cu numele care reprezintă fapte vechi, oricât de aseinănătoare.

„Cu formula verbală e ca și cu „imaginea (zice un psiholog francez) „ea nu atinge nici nu epuizează „gândirea, ea e insuficientă, săracă „Forma cuvintelor e socială, ele „au, ca mediu o țară, o perioadă „dată, un sens destul de precis „și fix supra-individual. Dar semnificarea profundă, cea pe care fiecare „i-o dă cuvântului când îl spune „e individuală. Ea preexistă expresiunii, eziță între mai multe „formule posibile, și sfârșește prin „a adopta una din ele cum adopți „o haină de confecțiune”.²⁾

Dar ca și haina gata confecționată, cuvântul consacrat de uzul social, nu îmbracă niciodată ireprosabil. Fără a putea suferi „ajustări” el nu poate primi decât cel mult adaosuri perifrastice care să acopere lipsurile.

E atât de puțin „direct” și „propriu” termenul uzual încât adesea considerăm ca expresie plastică pe câte una din cele mai figurate.

Și cum ar putea termenul uzual să fie propriu? Termenul uzual vine din încețata perspectivă a vremurilor de demult; vine, târător, dela începutul primelor schițări ale umanității noastre. Cum a înțeles-o Vico, vorbirea primitivă e o salbă de metafore. În fiecare termen propriu de azi stă tipulată catahreza de odinioară. Toate cuvintele care se raportă la spirit, erau la început destinate lucrurilor materiale, cum a observat Lester Ward³⁾; dar și din cele care se referă la obiectele dimprejur, cele mai multe se reduc la altele, la vechi rădăcini simplete cu care se denumeau obiectele cele mai uzuale, ori părțile corpului omenesc. Și astfel urmărind generațiile de catahreze, ajungem la onomatopeea care e ea

însăși o auto-imitație onomatopoetică a unui strigăt de emoție, deci iarăși o grosieră metaforă primordială.

Termenul uzual vine în chipul acesta din viața altor popoare cu altă înțelegere, cu altă experiență, cu alte aspirații, cu alte drame sufletești. Accepția termenilor variază lent iar variația lor se datorește lentei colaborări inconștiente și distanțate a spiritelor mai îndrăznețe. Acestea cu un gest de rebeliune violentează, fie cât de puțin, cursul obicinuit al cuvintelor. Îndrăznelile mărunte și imperceptibile se completează unele cu altele peste viața generațiilor neștiutoare.

Dar fiecare gest de inovație în ce constă? Constă în apelul inovatorului la arbitrarul său propriu, constă în stabilirea unei noi metafore, într'un rudiment de inspirație poetică.

Ca și termenul luat izolat, tot astfel fraza, și chiar și mai mult fraza, e o alcătuire în care intră atât de mult arbitrar, atâta metaforă încât același gând se poate exprima în nenumărate moduri și aceeași alcătuire poate avea ades mai multe sensuri.

Desigur termenul luat izolat e și mai vag decât fraza, iar fraza își împrumută într-o măsură precizie din întreg contextul la care participă. Dar aceasta nu arată că fraza ar fi mai puțin metaforică decât termenul izolat; ci metaforele adăogându-se complementar unele altora tind să oglindească din ce în ce mai deplin acea „sinteză a tuturor proceselor tale sufletești”, să-ți exprime tot mai accentuat ființa ta întreagă.

Nu există deci expresiune perfect proprie. Întreagă vorbirea noastră e și la origine și prin natura ei produsul unei efortări poetice.

Iar dacă gândirea noastră, întrecându-și propriile puteri ar putea vreo dată să surprindă aceea ce numim „absolutul”, ea l'ar putea transmite sugerându-l prin oricâte moduri de expresiune. Dar toate acele expresiuni ar fi figurate, fiecare ar fi un poem alegoric, cum poeme alegorice sunt în ultimă analiză chiar teoriile celui mai colțuros realism sensualist și agnostic. Căci sub toate formulele la un loc câte au exprimat vreodată un gând transparent de fapt existența unui mare Arbitrar. Ni se impune astfel problema unui intangibil mister, isvor al întregii inspirații poetice, obiect ultim al investigațiilor cunoașterii, stea polară a întregii vieți sufletești.

Cea vecinic călătoare

de I. Agârbiceanu.

Soarele era cam de-o jumătate de suliță pe cer când eșii din colibă. O luai pe cărarușă din stânga, printre locul de pășune de pe Măgura și holdele de toamna, împodobite în fiecare firicel cu câte-un picur de

apă sau de rouă, ce străluciau în razele soarelui de dimineață ca nește pietri prețioase. Glasuri multe mă chemau, mă opreau în drum, și din stânga și din dreapta, când un picur mare de apă căzu și se frânse în mii de fărâme de vârful nasului meu.

Simții răcoreala lui și tresării, uitând pe o clipă și nemai auzind glasurile cari îmi cereau să le ascult.

— Dacă vrei să le poți asculta pe toate în tihnă, trebuie să te pui mai întâi bine cu mine. Căci eu, dacă vreau, repede te pot alunga în sat. Privește în sus!

Glasul ce-mi vorbi așa, era foarte limpede și răsună în dimineața de primăvară atât de clar ca și când ar picura un picur de apă de sus și s'ar sparge într'un pahar de sticlă fină.

Mă uit în sus. Chiar de-asupra capului meu era un nor negru și greu de ploae. Soarele strălucia la răsărit, dar din norul acesta putea să se descarce în toată clipa o ploaie ropăitoare. Din el căzuse ca un sol care să-mi vestească primejdia, și picurul ce mi se frânse de vârful nasului. În grabă mă mai bătură vre-o trei în pălărie, ca niște alice tari.

Am înțeles repede că picurul de apă îmi vorbise, și îi dădui dreptate: dacă ar începe niște ploi ar trebui să mă întorc acasă cu pânea nemâncată. Am văzut că trebuie să mă pun bine cu el.

— Trebuie să te rezimi pe prietenia mea și să-mi dai întâietate, nu numai pentrucă primăvara, eu, ploaia sunt stăpână pe pământ, împreună cu vânturile, dar și fiindcă sunt mai bătrână decât brazda de pământ sau decât glia, împodobită cu sămănături și cu iarbă. Mai mult încă. Dacă n'ași fi eu, n'ar fi nici tufele de spin care vreau să te oprească în drum, nici grăul verde și gras ce acopere ogorul. Mi-s prietene cu toatele, dar cred că puțină rânduială nu strică: să nu se îmbulzească cu vorba, până

²⁾ Barât și Meyerson în cap. IV Livre II. „Traité de psychologie” par G. Dumas vol. I. pag. 507. (Pasagiul citat e datorit lui Meyerson).

³⁾ Lester F. Ward. Pure Sociology. Cap. X.

SĂTUL SUNT DE VIAȚĂ ȘI - FLĂMÂND... FLĂMÂND...

Sătul sunt de viață și — flămând . . . flămând . . .
Răvnesc nu știu la ce, cu suflet sângerând,
lubind, urând, tăcând
Și blestemând, cu 'mpătimiri de rând . . .
Și blând iertând și binecuvântând . . .

Cu sufletul meu tot,
Privesc mai mult la alții ca să mă uit — de pot . . .
Iubesc mai mult pe alții și, pentru ei, pământul . . .
Și m'am strivit pe mine să nu strivesc pe alții . . .

Ca ne'nțelesu-mi neam,
Am dăruit la alții furându-mi ce aveam . . .
Am leșinat de foame dând pâinea mea la câni —
Și mila mi-a fost, Doamne, de sluji și de stăpâni,
Și să mă cruț, să mă răsfăl' vreodată, să ții la mine,
Mi-a fost rușine! . . .

Dulce țără fără margini de-a te simți prea plin! . . .
Mă chiamă-atâtea drumuri și toate deodată,
Imi freamătă făptura de doruri și mă 'mbată
Și, la răscruci, năuc,
Nu pot alege drumul pe care să apuc . . .

Ca 'n zările-mi haine,
Trândavul șes se luptă cu muntele — în mine . . .
Se logodesc mocirle cu cerurile mele
Și 'n drumurile-mi grele,
M'am lepădat de toate, să mă respir în vid . . .
Și m'am ucis — să nu ucid . . .

Sătul sunt de viață și — flămând . . . flămând . . .
Sbătându-mă, visând, arzând și apunând,
Rătăcesc din hanu' 'n hanu' fiecărui Gând . . .
Cu cupa-i grea de mied,
Imi face semn tăcerea la masa ei să șed
Și bând,
Tăcând . . . tăcând,
Ca într-o temniță de taine, prins în mine și în vid,
Eu mă ucid mereu, de groaza că — ucid! . . .

Arad

A COTRUȘ.

când cei mai bătrâni și mai puternici nu și-au spus cuvântul. Așa cere omenia și buna rânduială.

Nu-mi putu-i opri un zâmbet.

— Aseară încă nu era norul din care te-ai coborât aici, și tu spui că ești mai bătrână decât tufa de spin și holda de grâu, deși tufele acestea eu aici le-am pomenit, iar grâul a fost semănat aici din toamna trecută.

— Sunt mai bătrână chiar decât pământul, zise picătura de apă, mai multă și mai puternică decât el. Tu știi, dascăle, că'n lumea întreagă apa e de cinci ori mai multă decât uscatul. Și apoi nu spune chiar Biblia că la început erau numai ape și pământ uscat nu se vedea de loc. Nu sunt deci eu, mai bătrână decât pământul?

— Va fi apa mării. Mările și oceanele, dar nu picurul de ploae care azi este, dar ieri încă nu a fost.

— Tot înaintând pe cărărușe, și mai stropindu-mă din când în când câte-un picur greu, mă apropiam de râu. Se vedea albind din oglinzi strălucitoare jos între sălcii.

— Nu e apă mai tânără sau mai bătrână, dascăle! Crezi, de-o pildă, că apa acestui râuleț e mai nouă decât apa mării?

— Desigur, zic eu. Doar știu că izvoarele lui sunt aici aproape, în hotarul nostru.

— Nu, dascăle, te 'ngeli. Toată apa din lume s'a născut de-odată, în aceeași clipă, și de-atunci face vecinic înconjurul lumii, așa după cum ne-a pus lege și hotar ziditorul ei și al vostru. Norii scutură ploaia; ploaia pătrunde în pământ și face izvoarele râurilor, râurile mici curg în cele mari, fluviile aleargă și se varsă în mare. Mările și oceanele ridică din sânul lor subț caldura soarelui vaporii de apă, mici beșicuțe de apă pline în lăuntru cu aer care le înalță în văzduh. Din acești vaporii se fac norii; norii sunt purtați peste tot pământul să descarce ploaia.

Și așa, drumul se începe din nou: ploaia pătrunde în pământ născând și ținând nestinse izvoarele râurilor, și urmează din nou tot ce-am spus înainte.

Eu, picătura de apă, sunt cea vecinic călătoare, și din mine se fac și pâraele, și mările și oceanele.

Dădui din cap. Mai auzisem eu povestea așa.

— Cât ești de mică nu e bine să te lauzi așa, îi zisei c'un fel de răutate.

Glasul tăcu ca prin farmec, dar în aceeași clipă se sparse de-așupra mea un bubuit de tunet, și numai decât începu să ropăe. Dar știți cum? Părea că se descarcă grindina pe acoperișul casei. Apoi în câteva clipe, picurii grei se schimbă în fire groase de ploaie, care împânziseră văzduhul ca nește funii.

Mă udă până la piele. Leoarcă mă făcui în câteva clipe. Zadarnic priveam după un adăpost: nu era. Și curgeau pâraele ca niște șerpi murdari, ești în clipa aceea din pământ, și se rostogoleau în jos spre râuleț.

Norocul meu că nu țin mult. Soarele străluci, norul se dezlană.

— Asta e, zise din nou un glas asemănător cu cel de mai înainte, „asta e pedeapsa cuvenită pentru necredința ta. Trebuie să-ți însemnezi bine, dascăle, că, din lumea lui Dumnezeu, numai omul poate minți și anume omul slab. Omul întreg și cinstit nu minte nici-odată pentru că nu poate voi să mintă. Iar celelalte lucruri eșite din mâna lui Dumnezeu încă nu pot minți. Cine minte nu ține legea dată lui. Așa, focul dacă n'ar încălzi, ar minți. Și apa, dacă nu ar stinge focul, iar ar minți, pentru că nu-și ține legea dată ei.

Așa e povestea picurului de apă și a râurilor și a mărilor, după cum ți-a spus tovarășul meu de mai înainte. Noi suntem dela începuturile lumii și suntem în călătorie vecinică.”

Ajunsei la țărnuțul râului. Am fost silit să mă desbrac de palton să-l pun să se usuce. Se îngreuiase de apă de nu-l mai puteam duce în spate. Mă desbrăcai, întinsei la soare paltonul, iar eu șezui pe-un bolovan de piatră. Și trebuie să spun, spre rușinea mea, că uitându-mă la valurile râului cum tot curg și se alungă la vale, acum mi-am pus mai întâi întrebarea, deși sunt destul de bătrân și am văzut multă apă curgând:

— De unde tot vine și nu se mai isprăvește?

Se vede că m'am întrebat tare, ori că picurul de apă ce mi se

ofilea pe genuche îmi cunosc
gândul, căci auzii îndată răspunsul
ce venea parcă de deasupra ge-
nunchiului meu :

— Iată în sfârșit o întrebare de
om cuminte. Da, de unde vine și
nu mai seacă izvorul ? Iată îți spun
și eu : din mine, din frații și su-
rile mele ! Că eu acum mă to-
pesc pe genunchiul tău, tu crezi
că am murit, că nu mai sunt, dar
eu mă ridic în văzduh și iar o să
cad ca picur de apă. Picurii cari
pătrund adânc în pământ nu se
mai usucă, ci se tot coboară, de-
parte de soare, și rămân apă pentru
izvoare.

— Mulți picuri și multă ploaie
va trebui să soarbă deci pământul
pentru a scoate din sînul său atâtea
râuri și izvoare.

— Mulți da. Dar tu, dascăle, ai
auzit de potopul lui Noe, de vre-
muri când pământul întreg era sub
apă. Hehei ! Ce ploi mari erau
odată pe pământ ! De-atunci s'a
scurs destulă apă în pământ, care
a pătruns adânc și nu mai iese
la suprafață decât în izvoare și
râuri. Vezi, noi nu vrem să ne fă-
lim. Noi, lucrurile neînsuflețite fa-
cem voia lui Dumnezeu, și voia
Lui e să spui totdeauna tot ade-
vărul. Nu numai ploaia hrănește
izvoarele ca și apele cari umblă
pe sub pământ, râuri adevărate,
ca și cele de deasupra pămân-
tului. Dar adevărat ai auzit că în
aceeași clipă ne-am născut și trăim
înainte de a se fi arătat uscatul“.

Cum mă uitam la paltonul meu
întins la soare, văzui cum se înalță
din el ca o negură mărunță, fină,
ca un abur. Și tot așa ca un abur
se ridică și de pe arăturile proas-
pete de dincolo de râu. Am mai
văzut eu negurile acestea de ne-
numărate ori în viață, dar nu m'am
gândit încă niciodată : ce sunt,
unde pornesc ?

Și mă năpădi o milă adâncă
văzând că abea au căzut picurii
de apă, și schimbați în mărgelile
mărunte zburătoare de căldura soa-
relui, o și iau la sănătoasa către
înălțimi.

Oftai din băerile inimii de-așa
soartă, dar în aceeași clipă îmi
izbi auzul un râs argintiu, ca de
mici pui de pasere.

— Nu ne jeli pe noi, jelește-te
pe tine ! Noi împlinim voia Dom-
nului; nu știți voi oamenii ce lucru
plăcut e că nu ești niciodată din
voia sa. Noi zburăm în văzduh,
poate vom înconjura lumea, scăl-
dându-ne în soare, strălucind în

O MUNȚII MEI!

O munții mei
Cu câtă dragoste mă 'mbrățișați
În seri și zile dalbe,
Și-acum în taină sărutați
Zăpada 'n plele albe,
Căzuți în vraja ei.

Or v'ați uitat
Că 'n sînul vostru-ades am adormit
Cu desmierdări și soapte,
Și cu frunziș m'ați învălit
Când se 'nsăra de noapte
Și până 'n răvăsart

Și muți și reci
Acum în brău de ghiață 'nfășurați
Nu știți de dor și jale ;
Mai mândru 'n slăvi vă înălțați
Și vă uitați de vale
Din sferele de veci.

V'ați lepădat
De patimi și ispitele lumești
Cu albă strălucire.
Iar răsăritele cerești
Cu purpur și safire
Pe frunzi v'a 'ncununat.

Maria Baiulescu.

curcubee, pe când voi treceți grei
și neînțelegători prin viață. Nu
ne jeli pe noi, jelește-te pe tine“.

Glasurile veniau din nourișii
aceia gingași ce se înălțau de pe
pământ.

Și alte glasuri, tot atât de ve-
sele veniau parcă dela rădăcina
firicelelor de iarbă, și își alintau
cuvintele ca într'un cântec :

— Și noi încă ne topim, dar ce
vesele suntem că ne-am și pus pe
lucru. Răzbim în pământ, pă-
trundem până la mustățile cele
subțiri ale rădăcinilor, și trecem
în vinele ierburilor și a florilor să
le creștem. Și, nu le vom părăsi
până când nu le vom da toată
puterea ce-o avem în noi, toată
hrana. Când nu le vom mai fi fo-
lositoare, vom evapora prin frun-
zele plantelor, iar când se va usca
fânul, ne vom lua iar locul no-
stru în văzduh. Dragi firicele de
iarbă, dragi floricele ! Cum întine-
riți voi simțind umezeala noastră !

Și de-odată mă simții amețit de
mii de glasuri cari cântau în cor,
din câmpia umezită de ploaia pri-
măverei, din valurile călătoare ale
răulețului. Cântau același cântec
slavă celor muncitori.

Ai legii înțelegători :
Ei singuri sunt nemuritori.

Cântecul mă îmbăta ca o mi-
reasmă. Și 'mi păru de-odată că
lenevesc prea de multă vreme pe
piatra mea. Îmi îmbrăcai paltonul
care se uscaseră și pornii pe râu în
sus. Pe alocuri era negura deasă.

Misticism și adevăr

de George Bota

Complexitatea crescândă a
omenirii sub toate as-
pectele ei, face ca viața
sufletească a omului să
fie tot mai risipită. Setea
după găsirea secretului
lumei, fuga după ade-
văr cu specializarea tot mai mul-
tă, urmărirea cu încăpățănare a
problemelor cari pe zi ce par rez-
olvate se complică mai mult ;
toate acestea produc par'că o di-
luare a sufletului omenesc și ca
grupare socială și ca individ. Cei
mai favorizați de soartă, cari au
pătruns mai adânc în tainele ne-
bănuite ale firii se opresc totuși la
un ultim semn de întrebare ca în
fața unei intrări în dosul căreia se
ascunde par'că ceva minunat sau
sublim. Este misticismul oamenilor
de geniu, cari găsesc în însăși firea
lor firele adevărului, dar cari totuși
ajung la un nod al acestor fire pe
care numai viitorul poate să-l des-
lege. Este un misticism vag care
dacă nu produce chiar starea
psichică a religiosului pur, produce
totuși o stare care nu mai poate fi
confundată cu siguranța — așa zisa
siguranță — a savantului.

Cei cari fie din lipsă de răbdare,
fie din slăbiciune intelectuală, fie
din lene, nu pot pătrunde decât
până la jumătățile drumurilor des-
chise de marile genii creatoare de
adevăr, cu un cuvânt cei ce de-
țin ceva din adevăr, savanții de
a doua mână, aceștia nu pot ajunge
niciodată la misticismul celor din-
tău fiindcă ei cred în adevărul
pe care l-au învățat dela alții, ca
în ceva ca poartă marca fabricii.
Adevărul lor se sprijină pe autori-
tatea celor ce l-au creat, dar cari
am văzut că ajung totuși la o răs-
pântie producătoare de misticism.
Din rândul acestor savanți de a
doua mână se recrutează cei mai
mulți dușmani ai lui Dumnezeu.

Adevărata știință, a oamenilor
de mână întâia, înalță. „Să ne
gândim la geniu. El este o putere
de creațiune și de creație imediat
inteligentă. Viață și adevăr, greu
de conciliat logiceste, în geniu sunt
cași confundate într'un act nevă-
zut. Geniul nu lucrează după o
regulă, ci el crează o regulă . . .
regula a fost creată cu opera con-
cretă însăși“.¹⁾ Geniul este însăși

¹⁾ Emile Boutroux — Morale et religion —
Paris — Flammarion 1925 — pag. 22.

realizarea vie a adevărului, este am putea spune adevărul în mișcare. Iar cei de mână a doua prind numai crâmpene din acest adevăr, le alătură mai maestru, mai cu stângăcie și reconstituie o sarbădă urmă căruia îi zic adevăr. Și totuși din rândul acestora se recrutează ateul și toate speciile de savanți disprețuitori de Dumnezeu. Aceștia pot fi învățați, pot fi pedanți dar cu învățătura altora; geniile nu sunt totdeauna savante, dar sunt înțelepte cu înțelepciunea lor, cum a spus-o Montaigne undeva.

Este o evidentă diferență între savanții pedanți și între geniile creatoare de adevăr. Cei dintâi sunt și ei extaziați, dar de persoana lor, de bogăția complicată a cunoștințelor îngrămadite mai cu ordine, mai fără ordine în capetele lor; ei sunt îmbătați de ceace au cules. Geniile sunt îmbătate de însăși izvorul viu al adevărului care se confundă cu însăși viața lor; ele sunt în contact direct cu firul adevărului viu și se minunează că el nu se mai termină cât va fi minte omenească. Geniile nu sunt dar sigure pe ceea ce au descoperit nu fiindcă le-ar lipsi evidența, dar fiindcă văd că necunoscutul se deschide tot mai mare în fața lor. Ei cred în minuni. Dovadă, una din multele pe care ni le oferă istoria civilizației și a culturi omenești: fizica și matematica primelor timpuri, bazate pe legile fatale ale naturii cum ar fi gravitația, socoteau de chimere conceperea unei mașini de zburat. Și totuși aeroplanul a fost creat în ciuda legilor științifice de către geniile cari au trăit legile fizice și matematice.

Tot Boutroux spune în altă parte că „adevărul și viața coincid cu atât mai mult, cu cât e vorba de un adevăr mai adânc și de o viață mai reală”, voind să înțeleagă că viață reală, viață în toată intensitatea ei nu pot avea decât geniile. Noi cei de rând trăim o viață de împrumut, o viață comună după colapoade create de turmă.

Mai este însă un alt misticism cu înțeles mai precis, este misticismul religios,¹⁾ despre care în ultimul timp s'a scris mult, mai cu seamă de când s'a observat atitudinea mistică a marilor genii științifice, cari nu au dat lumii decât foarte puțini atei. „Este o stare

interioară care în ochii celui ce o simte, apare ca un contact imediat, intuitiv sau ca o unire a eu-lui său cu un alt eu mai mare ca al său, pe care numiți-l cum vreți, Dumnezeu etc”. Este prin urmare în misticismul religios o absorbiune a voinței individuale cu o voință mai mare, mai universală, la care omul religios ajunge nu prin întrebarea științifică ci printr'o intuiție directă, printr'o simțire intimă. Să fie oare acest misticism inferior celui pe care l-am văzut mai sus? Să fie oare misticul geniu științific mai aproape de Dumnezeu decât cel religios? Sau, nu este vorba și într'un caz și într'altul decât de o stare psihică, cea mai sublimă, cea mai rară pe care a putut-o ajunge omul? Poate acest lucru au vrut să-l spună cei ce au spus fraza că: la Dumnezeu poți ajunge și prin inimă și prin minte!

Platon s'a ridicat la Dumnezeu printr'o mistică intuiție, confundând adevărul, binele și frumosul într'o armonie numită Dumnezeu. Isus a spus-o: Eu sunt calea, adevărul și viața. Și dacă mai târziu știința oficială, știința clasată și depozitată n'ar fi împrăștiat moda că adevărul nu are a face cu credința în Dumnezeu, poate multe genii ar fi spus același lucru cași Platon și ca Isus.

Privind însă misticismul religios cu ochi de pragmatisti, putem constata că sentimentul acesta al legăturii cu Dumnezeu este producător de energie sufletească, de forță, de voință. Fanatismul celor ce s'au aruncat în foc, în gura fiarelor, în secura calăului nu este decât produsul acestei forțe sufletești produse de credința în Dumnezeu. E un adevăr asupra căruia nu mai insistăm pentru a nu cădea într'o banalitate. Dar este un adevăr pe care este bine să-l scoatem la ordinea zilei, azi, când trăim într'o epocă de slăbire, de diluare sufletească, de viață risipită, de dezagregare a energiei omenești.

Ne trebuie un punct de sprijin, un pivot de concentrare și acela nu poate fi decât misticismul religios. Trăim fapte și vedem fapte trăite de alții în jurul nostru care ne dovedesc neputința omului lipsit de acest pivot de concentrare sufletească — religia. Este, ce e drept, multă manifestare, multă teologie și multă preoție; dar biserica aceasta cu toate fețele sale nu este în stare să producă mis-

ticismul interior, generator de forță. Sub scutul bisericii, episcopi în la Budapesta discursuri de ură, de învrăjpire, de minciună; un alt episcop tot acolo pentru a susține o minciună seculară nu se oprește de a fi părtașul plămuiturilor de bani. Se înțelege dar, că biserica sub forma aceasta nu mai reprezintă pivot de concentrare sufletească ci focar de distrugere socială. Misticismul acolo este o mască seacă, iar biserica o camuflare nelegiuită a crimei în mijlocul Europei. Biserica aceea și oricare merge pe aceleași drumuri, este o primejdie și trebuie demascată. Trebuie demascată tot aparatul de slugi mîncinoase ale lui Isus, slugi cari se ascund cu multă artă și rafinare chiar în jurul nostru. Misticismul lor hipocrit nu mai ascunde adevăr, calea lor nu mai este viața, ci este însăși moartea omenirii.

Așteptăm dela adevărata biserică a lui Christos semnalul de alarmă împotriva celor ce, și acolo, și aici și pretudindenii, au întinat calea adevărului și a credinței pe care a croit-o Isus.

Căci oricât s'ar ascunde, oricât de groasă le-ar fi masca, nu sunt în stare să ascundă veninul și armele criminale cu care vor distrugerea lumii. Este în orice caz, un trist indiciu de decadență atunci când în rândul criminalilor, oricare le-ar fi rațiunea, găsești episcopi și cucernice fețe bisericesti. Este fața cea mai urâtă a urâtei afaceri din capitala țării vecine: unirea bisericii cu turburătorii păcei lumesti, cu falsificatorii de adevăr și de bani.

EPIGRAMĂ

In Oradea s'a jucat
piesa „Mesia”.

Autorului!

Jidovii Te-au restignit,
Sfărâmând a Tale oase!
Cu talentu-i de argint,
Unul iar Te-a chinuit
Și Te-a restignit Christoase.

GAȘPAR.

¹⁾ James — H. Leuba — *Psychologia Misticismului religios* Felix Alcan — 1925 — Paris.

PROBLEMA MINORITĂȚILOR

de George Sofronie

În complexul problemelor de actualitate, ridicate de încheierea războiului mondial și de dorința de a reveni, cu un ceas mai de vreme, la siguranța internațională și la normalitatea economică, chestiunea minorităților ocupă un loc central. S'a spus, și cu drept cuvânt, că nu există problemă — exceptând pe aceea a dezarmării — care să întrecă prin mulțimea opiniilor, prin variația bibliografică și prin preocupările arătate de Societatea Națiunilor interesul deosebit arătat soluționării problemei minorităților.

Este suficient de a urmări lucrările ultimilor ani a Soc. Naț. pentru a înțelege pe deplin importanța acestei arzătoare probleme în Europa ieșită din războiu. Pare un paradox acest fapt, atunci când ne gândim că chestiunea minorităților fu una dintre principalele cauze ale războiului mondial, necesitat până la un punct și de dezvoltarea sentimentului și doctrinei naționaliste, la popoarele subjugate. Și rezultatul așteptat suprimarea lor — departe, de a fi realizat; pacea a dublat importanța și gravitatea acestei probleme, multiplicându-se numărul minorităților. De unde odinioară ele erau ca un monopol al câtorva mari imperii — care s'au prăbușit tocmai pentru că nu găsiseră soluțiile cele mai potrivite — astăzi ele complica, s'ar putea zice, viața politică și socială a aproape tuturor noilor formațiuni politice. Principiul naționalităților, de nuanță italiano—franceză și corolarul său autodeterminarea popoarelor, aplicate la încheierea ultimelor tratate — deosebite ca spirit de toate cele anterioare — n'au putut crea totuși, noi state naționale, în înțelesul strict al cuvântului. Și aceasta pentru că infiltrările etnice și teritoriale, desăvârșite în decursul multor secole, au determinat o înfățișare prea impestriată ca etnic a tuturor ținuturilor din Europa centrală și răsăriteană.

Problema minorităților, în actuala sa înfățișare, se prezintă ca un rezultat al unei îndelungate evoluții istorice și ca un corolar al aplicării unui principiu, care ar fi explodat dacă ar mai fi fost înăbușit. E o realitate moștenită, care

... *Ce glumeață-i natura. De multe ori mi-am spus, că natura glumește cu noi. După ce ne-am trudit zeci de mii de ani, să înregimentăm „poruncile” naturii în cărți grele de știință, și după ce s'a făcut lumea așa cum și-o imaginează savanții: puternică și străbătută de fiorul civilizației, răsare într-o bună zi de iarnă, când logica de fier a doctrinei meteorologice ne prescrie înghețul sub zero, resare un vânt năpraznic, și aduce 20° Celsius, topește ghiața, desfundă alvia, și pornește vînd apa ferecată în lanțurile iernei. Vioaie, sprintenă, selbatecă, glumeață, pătrunde peste văi și dealuri, înneacă în non-sens intelectul, și dăruiește omenimei serbători negre. În loc de Vifleemul dulce și cald. O, ce Crăciun! Și cîte lacrimi, cîte dureri, cîtă moarte! Jocul glumei al naturii a răsturnat trenuri, altare, școli, case, a stîrpit liniștea șesului și a umplut de hîrăituri de moarte dumbrăvile! Ingrozitor.*

Și toate aceste s'au petrecut iarna, potop de iarnă, par'că ași spune: zîmbet pe buze de mort, miros de floare în cavou, ori sare dulce, zahăr acru... Potop de iarnă! Rolul tragediei îl ia opereta

nu poate fi denegată. Și e o realitate general-europeană, în țara noastră prezentându-se sub un aspect mai moderat, decât în alte țări, ceea ce dă posibilitatea să credem într-o eficace și durabilă soluționare.

S'a mai afirmat că pacea reală în interiorul Statelor, va fi greu de realizat din cauza chestiunii minorităților. Publicistul Eduard Combe crede că tratatele de pace, au exasperat peste tot — prin principiile lor de bază — fanatismul național și au deșteptat antagonisme cari începeau să dispară. Mai crede că statele mici naționale — nou create — prin definiție chiar, sunt intolerante față de străini și suportă cu greu prezența de alogeni în limitele teritoriului lor. La aceasta, adaugă, că, în general, noile minorități, aparțin unei majorități de ieri, de care stăpânii de astăzi ai țării au avut mai mult sau mai puțin să se plângă.

NOTIȚELE MELE

de EMIL ISAC

POTOP DE IARNĂ

naturei, care se distrează cu ruina-re nervilor noștri orășenești... Și natura, despre care noi poeții cîntăm osanale că este exactă, că nu cunoaște decît regule de bronz, care nu se schimbă de pe-o zi pe alta — natura, căreia i s'a făcut elogiul seriozității de către fiecare cap gînditor, s'a purtat ca un berbant, care răstoarnă călimarul pe măsura de mahagoni a tatălui, a făcut glume, în urma cărora rămîn orfani și văduve, vetre stinse, ziduri dărimate, poduri rupte în două, și mii și mii de vieți de oameni și de dobitoace, pierdute în risipa unui moment de groază... și toate aceste, când călindarul spune că este iarnă, apa moare și irugile se opresc, morarii își dorm somnul ca peștii în fundul apelor bătrâne... Potop de iarnă, potop în iarnă. Omenimei chinuite de atâtea blesteme, omenimei maltratată... i s'a dat iar o lovitură cu toporul suferințelor. Și nu au fost aleși cei ticăloși și cei răi să sufere, nu s'a făcut selecțiune de pedeapsă... au fost năpăstuiți poate iar cei săraci și cei curați. Cînd se vor sfîrși cu glumele naturii, care a înfipt pe ceriu un mare semn de întrebare. De ce se înîmplă toate aceste, de ce?...

Chiar, dacă aceasta ar fi situația, interesul de a asigura prosperitatea Statelor cere neapărat să se caute soluțiile cele mai potrivite pentru arzătoarea problemă a minorităților. S'au dat multe. Și la noi în țară presa și debaterile parlamentare nu odată au discutat această chestiune. Mi se pare că soluțiile posibile sunt de două categorii: unele, pe care le-am putea numi ale trecutului și celelalte ale viitorului. Cele dintău pe care le prezintă istoria sub diferite aspecte, s'ar putea reduce la: reducerea în sclavie, exterminarea, colonizarea sau asimilarea forțată. Ultima dintre aceste soluții, care are și astăzi partizani, a fost încercată, prin denaționalizarea prin școală și biserică, până în preajma războiului mondial. Iar acum de curînd în Tirolul meridional, în Banatul sârbesc încă se aplică, cu mai multă sau mai puțină intensitate.

FRAGMENT DIN „CHILIMURI OLTENEȘTI“

de RADU GYR.

Uite ce senin e câmpul! Cântă pacea iniștii,
liniștea din iniște, iniștile liniștii . . .
Clipot-clopot — șipot-șopot — șopotește rău 'n șoapte,
când un soare bun dogoare pe ogoare coapte-aznoapte!

Și sulfine chiteline de mirezme line pline,
chiteline, line, pline,
merg blajine pe coline
din tulpine să se 'ncline!

. . . Pe un ram cu-argint de lună voe bună se cunună
că se 'nstrună strună bună de prigorii și se-adună
păsărele doar cu stele și mărgele grele 'n ele,
ciocârlii, scatii, —
pe-agâci, pitulici cu glasuri mici,
vin aici, —
și vin să-ți cânte. să-ți descânte, să-te 'n cânte,
și să-ți svârle: mierle: perle — rândunele: tufănele —
grauri: lauri — pițigoi: bănuți moi de soare noi, —
și un roi de cintezo: ploi și ploi
de giuvaeruri,
sus, din ceruri, —
iar din gușe. jucăușe, să te-alinte-o cănărușe,
când țin hanguri-granguri roșii lângă flori de căldărușe.

Uite,
miriștea de-aramă chiamă și își clatină
mâini de grâu — părâu de soare, platină și datină! . . .
Șesul se frământă, cântă! . . .
Cânt, descânt, în vânt . . .
Pământ! . . .

Astfel de metode însă sunt incompatibile cu noțiunile moderne de civilizație și de umanitate. Ele sunt negațiunea acelor „drepturi ale omului“ de care suntem atât de mândri de a le fi proclamat. Ele sunt în opoziție și cu sentimentul național. rațional cultivat; se împacă cel mult cu un naționalism șovinist, care duce prin forța lucrurilor la imperialismul anexionist. Exemplul Germaniei și mai ales al Austro—Ungariei dinaintea războiului, ne confirmă aceasta.

Și atunci nu rămân decât soluțiile de viitor. „Libertatea și bunăstarea sunt cei doi factori esențiali ai loialismului“ spune un autor. Dați aceste elemente minorităților și ele fiind mulțumite veți putea conta pe ele și veți asigura pacea și propășirea internă.

Dați-le drepturile lor, dar nimic mai mult, decât drepturile; căci promisiunea este demagogie. Nu trebuie să creem categorii de cetățeni privilegiați, nici dintre minorități sau din majoritate. Acelaș autor, mai spune: „Combateți șovinismul oriunde îl vedeți; atât la majorități cât și la minorități.“

Deprindeți, prin măsuri înțelepte, pe minoritari să se identifice cu Statul în care. tratatele ultime — acte de dreptate istorică — le-au

incorporat. Faceți-i să se convingă că nu trebuie să privească peste granițe să ceară ajutor Societății Națiunilor. Chiar ea. o dorește aceasta.

Orice s'ar zice, la noi în țară e un curent puternic în această direcție. Caracteristica ospitalitate și toleranță a poporului român este o garanție că la noi e foarte posibilă o apropiere sinceră de minoritari. În legătură cu această chestiune e plină de învățăminte admirabila conferință ținută de d. prof. Nicolae Iorga luna trecută la Oradea. Dacă nu suntem destul de apropiați spunea d-sa e că nu ne cunoaștem în deajuns. Nu suntem conștienți de colaborarea strânsă ce a fost în trecut între Români, Unguri și Sași.

Nu ne cunoaștem producțiile sufletului nostru, literatura, îndeajuns, dacă nu cunoaștem literatura, maghiară și sasă. Și ei, Ungurii și Sașii au nevoie de cunoașterea literaturii noastre pentru înțelegerea celei a lor. Colaborația trecutului, trebuie să devină „O înfrățire prin literatură“ spunea d. Iorga.

Prin aceasta se vor îndepărta dușmăniile inutile, cari nu fac decât să agraveze rivalitățile naturale.

Și mai ales s'ar putea arăta calea unde trebuie căutată soluția finală.

Ideia unei monarhii româno-maghiară în secolul trecut

de Alex. Keresztury-Olteanu

În ultimul timp tot mai des auzim declarații politice și nepolitice cari în general tind să constate, că „poporul român și cel maghiar au interese comune; că'n situația cea nouă a Europei centrale de după războiul mondial trebuie cu orice preț îmbunătățite relațiile politice, economice și istorice între aceste două popoare dunărene, etc.“

Ideia, că după așezarea poporului maghiar în „pusta Ungariei“ interesele acestor popoare sunt de aceeaș natură, nu-i de loc o „noutate“ aslăzi. Ea, a așezat în clipe grele aceste două popoare în aceeaș tabără în luptele duse contra puterii otomane și de ea, politicieni români și maghiari, în cursul secolelor s'au ocupat întotdeauna cu deosebită atenție.

Apropierea poporului maghiar de cel român a interesat întotdeauna opinia publică europeană; actuală însă n'a devenit, decât în secolul trecut, după unirea principatelor române, când poporul român a început să trăiască o adevărată viață de stat.

Politica maghiară a urmărit cu simpatie dezvoltarea etnică, politică și socială a poporului român dincolo de Carpați până la începutul secolului al XIX-lea. Ludovic Kossuth, cel mai însuflețit conducător al revoluției liberale maghiare din 1848 a dat mână de ajutor emigranților români, fugiți din Moldova din cauza conflictelor cu rușii și nu numai că le dă adăpost, dar se arată dispus a-i servi și cu arme pentru a recâștiga independența principatelor. Emigrația română sub conducerea lui N. Bălcescu are contact zilnic cu guvernul revoluționar maghiar dela Debrecin și face servicii mari diplomației maghiare. Și dacă n'au putut obține rezultatele dorite, bunăvoința lor nu se poate contesta. Ei susțin și lucrează cu energie la așa numita acțiune balcanică a tânărului și însuflețitului conte Andrassy Gyula, în sensul ca Turcia să ajute Ungaria, care detronase dinastia habsburgică, în contra rușilor. Emigrația română și după înăbușirea revoluției maghiare — o parte din ea întorcându-se acasă, — păstrează legăturile cu politica maghiară a timpului acela.

Când după războiul din 1877 perfidia politicii rusești și a lui Gor-

ciacow răpește ținutul Basarabiei din patrimoniul României; când prințul Ghica călătorește în Europa, pentru a câștiga simpatia curților regale din continent pentru tendințele naționale juste ale României, la Budapesta, el, face următoarea declarație în fața unui orădan, Iosif Vulcan: „În războiul ruso-turc România a fost părăsită de toate puterile din occident și a fost silită, să ia parte în războiul. România a sărit în ajutorul Rusiei și aceasta totuși începe a uita promisiunile făcute și se pregătește, să nu-și țină cuvântul. Cu pretențiunile ridicate asupra Basarabiei, atinge integritatea teritorială a țării noastre și nu vrea altceva, decât ca hotarul apusean al Rusiei să fie Carpații. Noi în contra acestor tendințe rusești n'avem altceva de făcut, decât să ne unim cu popoarele ne-slave, în contra Rusiei.”

În această situație și în urma politiceii fostului revoluționar contele Andrássy, ajuns după sfârșitul revoluției maghiare, ministrul de externe al monarhiei maghiaro-austriacă, România în curând a intrat în alianță cu Austro—Ungaria, Germania și Italia, rămânând în această constelație până la începutul războiului mondial.

În acest timp a avut loc în Europa Centrală războiul austro—prusac și în monarhia ungaro—austriacă elementul maghiar a luat în mâna lui conducerea monarhiei. Poporul maghiar în 1867 urmând sfatul marelui politician, Deák Ferenc, numit în istoria maghiară „haza bölcse” (înțeleptul patriei maghiare) s'a împăcat cu domnitorul lui, Francisc I și astfel a prelungit cu câteva decenii viața dinastiei habsburgice. Ungaria luă un avânt simțitor pe teren social, economic și cultural. Numai magnații protestanți maghiari nu se pot împăca cu situația nouă, care a favorizat în toate ramurile vieții publice elementul catolic. Tendințele centraliste ale puterii de stat maghiar, magnații protestanți din Ardeal le-au considerat periculoase pentru viața independentă a Ardealului. Așa se poate explica, că baronul Bánffy István, în anul 1869 a adresat o scrisoare lui M. Kogălniceanu, primministru al României: *Unirea federativă a Ungariei, României și Ardealului e o politică de-o importanță foarte mare, pentru a fonda un stat puternic și înfloritor*

ETERNA STĂPÂNĂ

*Departe în zarea perduto,
Se 'nceagă din neguri un punct;
La pata de negru 'ncepută
S'adună, în juru-i se mută
Din zare toți norii câți sunt.*

*Departe murmură 'n surdină,
Un clocot s'aude prin hău,
Un vuet cu 'ncetul se 'mbină
Vuește pădurea vecină
Și vuetul crește mereu.*

*Din neguri în zare departe
Văzduhul s'aprinde și tună,
De fulgere zările-s sparte
Și iadul pornește 'ntr'o parte
Văzduhul urzește furtună.*

*Din neguri de inimi murdare,
Se 'mbină 'ntre oameni furtună,
Mânia străbună de fiare
Din negrul de inimi rărare,
Vuește mânia și tună.*

*Și ceruri și oameni și fire
De-apururi urzi-vor furtună,
Dar peste turbata urzire,
Cu zâmbetu-i de liniștire
Stăpână e raza de lună.*

GEORGE BOTA.

*sub domnia Regelui Carol I de
Hohenzollern Sigmaringen, lângă
Dunăre etc.*

Ideia apropierei româno—maghiare n'a dispărut după orizontul preocupărilor politicianiste, nici atunci când monarhia maghiaro-austriacă a ocupat ținutul Bosniei și Herțegovinei. În literatura politică și presa maghiară dr. Bonkáló Sándor și Lakos Lajos, doi secretari ai legației maghiare din Moscova susțin lupta antipanslavistă, pentru a înfăptui o apropiere între poporul român și cel maghiar. Lakos în timpul războiului ruso—turc a emigrat din Ungaria și ca ofițer în legiunea poloneză a luptat în armata turcească în contra rușilor. După congresul dela Berlin — ca cel mai bun cunoscător al limbilor și problemelor slave — a ajuns secretar al legației maghiare dela St. Petersburg, iar după ce și-a îndeplinit aici datoria, se retrage la Oradea-Mare și se ocupă exclusiv cu literatura. În cele două ale lui mari opere se ocupă cu problema slavă. Primul volum cu titlul: *Visszaemlekezés Törökországra* (Reamintiri despre Turcia) în anul 1895 a

apărut și 'n românește la București și a avut un mare ecou. După apariția acestui volum a fost atacat în presa slavă din Europa Centrală; ziarele occidentale (germane, franceze și engleze) însă, s'au ocupat cu multă atenție cu ideile antislaviste, propagate de el. Al doilea volum *Europa békezavarója — Oroszország* (Tulburătorul păcii europene: Rusia) a apărut în anul 1903 la Oradea-Mare. În acest volum scrie următoarele:

„Am avut prilejul a ne convinge, că România, potrivit așezării ei geografice, este cheia drumului care duce spre Balcani; din punct de vedere al asigurării păcii europene și pentru a nimici tendințele de unire ale slavilor din nord și sud, ea (România), are o foarte mare importanță nu numai în prezent dar și 'n viitor.”

... Realitatea evenimentelor prezente și un viitor nu tocmai departat, credem că vor decide asupra „actualității” acestor remarcabile încercări ale unui trecut apropiat de a se stabili cel puțin, un front comun de luptă defensivă, româno—maghiar, contra panslavismului amenințător deopotrivă ambelor neamuri, — individual, — insule slabe în mijlocul unui ocean de mari pericole, oceanul slav, agitat astăzi și mai mult de „pericolul roșu”!

Sezizarea pericolului, o necesară bunăvoință din partea ambelor popoare de a părăsi un teren presărat cu „voite” și „create” neînțelegeri — ce-ar decurge dintr'un trecut înmormântat pentru vecie — și pornirea pe drumul unei folositoare înfrățiri culturale, desigur că vor readuce iarăși la suprafață realitatea ideilor mari și frumoase ale înaintașilor fruntași ai celor două neamuri sortite și pe viitor, să-și ducă greul vieții împreună, lovite fiind mereu în coaste, de valurile slavismului...

LUCREȚIU

CĂTRE EPICUR*)

O! tu ce 'ntăiul putut-ai să 'nalți din adâncile bezne
Via lumină arătând lămurit tot ce-i bun pentru viață!
Tie-ți urmez, o! podoabă a neamului grec și acum
Merg așezând ai mei pași tot pe urma picioarelor tale;
Nu c'ași râvni să te 'ntrec, ci iubirea mi-aprinde dorința
Să te imit; ar putea în vr'un chip năzui rândunica
Lebăda să o ajungă? un ied tremurând pe picioare
Cum deopotrivă să fie la fugă cu calul năvalnic?

Tată, o! tu adevărul aflat-ai și nouă ne dăru
Invățătură părătești, iar din ceia ce-ai scris, prea vestite.
Ca o albină din pajști smălțate de flori noi culegem
Și ne hrănim tot asemeni din vorbele tale de aur,
Aur prea vrednic în veci fără moarte mereu să dureze.
Invățătura născută din mintea-ți zeiască, îndată
Ce ne vestește natura a tot ce se află 'n ființă,
Fug sulețele spaime, iar întăriturile lumii
Dând înapoi, îmi apar împlinindu-se toate în spațiu.
Limpede văd ce sunt zeii și-a lor prea tihnite lăcașuri
Ce nu le sguduie vântul, nici rupei de nori nu le scaldă,
Nici de-ai zăpezii albi fulgi împietriți de un frig ce te taie
Nu-s pângărite, ci 'n veci le cuprinde eter fără nouri
Și însoțite surdă scânteind în șuvoiul de raze.

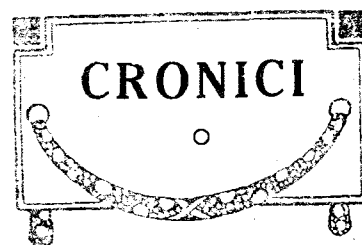
Firea de toate le dăruie și nici un lucru vre-odată
Nu poate-o clipă s'atingă a inimii pace deplină.
Dar, nicăirea nu văd Acheronul cu negrele-i hăuri
Nici nu m'oprește pământul adânc să pătrund cum în spațiu
Sub ale mele picioare se desăvârșesc orice lucruri.
Și la privilegiu-aceasta, zeiască plăcere mă prinde,
Se înfioară-al meu suflet, căci firea de tine silită
Smulsă din vâluri se 'ntinde oriunde deplin lămurită.

TRIUMFUL LUI EPICUR. SACRIFICIUL IFIGENIEI

Omul zăcea pe atunci într-o josnică viață ori unde
Ochii și-arunci pe pământ superstiția greu apăsându-l.
Din înălțimile bolții cerești al ei cap arătându-și
Amenința muritorii de sus cu privirea-i grozavă
Când, între oameni un grec cel dintâi îndrăznit-a să 'nalte
Ochi muritori în spre ea și întâiul i-a stat împotriva.
Nici a zeităților vază, nici trăsnet, nici cerul prin tunet
Care 'nspăimântă, pe-acesta să-l țină 'n loc n'au fost în stare
Dar mai mult întărit-au curajul aprins să doriască
Primul să frângă-ale firii porți strâmte și greu zăvorâte.
Deci biruit-a puterea-i năvalnic-a minții și-afară
Dincolo mult de-ale lumii zăgazuri de flăcări trecut-a;
A străbătut nesfârșitul întreg cu-al său spirit și cuget
Și 'nvingător ne desvăluie legile-a tot ce se poate
Naște sau nu, cât și chipul cum e țărnută puterea
Oricărui lucru și unde i-l marginea nestrămutată.
Și superstiția 'nfrântă la rând e călcată 'n picioare
Iar biruința ne 'nalță, asemeni ne face cu cerul.

Teamă-mi e însă în toate acestea să nu ai credința
Că'n lecții nelegiuite ași vrea ca să intri și calea
Crimei s'apuci: din potrivă chiar ea supertstiția — adesea
A zămislit sumedenii de crime și groaznice fapte.
Astfel ai Grecilor capi, ei aleși și primii războinici
Nelegiuți pângărit-au cu sângele Ifigeniei
În Aulida altarul Diane zeita fecioară.
Când legătura în jurul bogatului păr înodată
În părți egale căzu pe-amândoi obraji ai fecioarii
Și pe-al ei tată-l văzu la altar coplesit de durere,
Iar lângă el slujitori ce-ascundeau de vedere cuțitul
Și cetățeni ce privind-o vărsau în șiroaie-a lor lacrimi.
Ea amuțită de groază căzu în genunchi istovită.
Dar ce-i putea folosi în asemenea clipe sărmanei
Că salutase întâia pe rege cu numele: tată,
Căci apucată de mâinile oamenilor, tremurândă
Dusă fu ea la altar nu spre-a fi însoțită de cântec
Vesel de nuntă 'mplinind ale cultului datini solemne,
Ci mișelește în vârsta nuntirii ea neprihănită
Jălnică jertfă să cadă lovită de propriul ei tată
Pentruca flotei să-i dea norocoasă esire în larguri.
Astfel de rele-a știut superstiția să sfătuiască.

Din latinește de D. MURĂRAȘU.

CRONICA CULTURALĂ

CURSURILE DOMNULUI PROFESOR
N. IORGA LA SORBONA

de George Sofronie

În anii de după războiul mondial, când — datorită multor curente și opinii defavorabile, — eram atât de rău prezentați în streinătate activitatea culturală a dlui Profesor N. Iorga, în afară de granițele țării noastre, a fost unul dintre cele mai puternice elemente de reală cunoaștere a poporului român, din punct de vedere cultural și național. Această activitate ne-a adus și marele serviciu de contrabalansare a propagandei interesate, contrară intereselor și demnității noastre de stat, la care se dedă încă, o parte din presa streină.

Și în anul acesta, atitudinea cunoscută a dlui Prof. N. Iorga se manifestă în desăvârșită concordanță cu interesele superioare ale neamului. Cursurile reîncepute de dsa la Sorbona, fac cunoscute odată mai mult, genialitatea, vederile superioare și deosebita intuiție istorică ce caracterizează conferințele și operele savantului român.

Știrile sosite dela Paris, arată, în entuziasmul cu care a fost salutată redeschiderea cursurilor, aceiași simpatie unanimă pe care o naște întotdeauna conferințele marului nostru istoric.

Au fost anunțate deocamdată pentru ciclul conferințelor dlui N. Iorga, două serii: „Viajorii francezi în Orientul European” și „Societatea română în veacul al XIX-lea în teatrul român.” Și, ca întotdeauna, conferințele anunțate, vor avea rezultatul nu numai de a comunica material istoric și de a iniția auditorul în problemele istorice dar de a arunca noi vederi sintetice, de a reconstitui istoria reală, reinviind viața timpurilor trecute, de a provoca revizuire de cunoștințe și opinii acumulate.

*) Din tălmăcirea întreagă a „Poemului Naturii”.

În conferința „Voiajorii francezi din sec. al XV-lea,” dl Iorga, pornind la început — de la concepția adevărului istoric, afirmă că despre epoca marilor sultani de la finele sec. XIV-lea și începutul sec. XV-lea nu s'a spus adevărul. — Faptul de a fi fost prezentați ca niște barbari și trecerea Turcilor din Asia în Europa, asemănată cu o invaziune de barbari, nu corespunde adevărului istoric. Și dsa continuând, dezvoltă ideile — caracteristice și unor opere anterioare asupra Turcilor și a Popoarele Balcanice. În sprijinul acestor afirmații aduce Dl Iorga, mărturiile voiajorilor francezii, care în acea perioadă au vizitat Orientul. — Voiajorii sunt mai interesanți, mai veridici decât cronicarii. Cronicile trebuiesc citite cu mult spirit critic, nu luate drept cuvânt de evanghelie.

Dl Iorga, prezintă apoi, un tablou al sufletului francez în sec. XV-lea. Evul mediu mergea spre sfârșit. Renașterea, lipsită de preocupări pur religioase, entuziasă însă pentru antichitatea greco-romană, îi ia locul. Și primii voiajori francezi, ca o notă, a timpului, au — în afară de sentimente religioase — preocuparea de acea civilizație antică reinviată. — Caumont — primul dintre acești voiajori, — cunoscător al clasicilor eleni, dă o definiție a Turcilor „un grup de oameni care n'au legea și credința Domnului Nostru Iisus Christos.”

Acești voiajori, cinstiți la suflet, cu o memorie prodigioasă, sunt un admirabil izvor istoric. — Dl Iorga, semnalează apoi, cartea biografiei lui de Boucicault, cavalerul care a luat parte la luptele de la Nicopole, Constantinopol, etc, contra Turcilor. Aci sunt descriși Turcii și Sultanul Murad ca niște perfecți cavaleri și ca oameni cu multe însușiri. — Nobilii creștini aveau chiar intenția să facă alianță cu Murad. Civilizația Turcilor — la înălțimea timpului — se adăpa la două surse: la cea bizantină și la cea extrem orientală.

Bertrandon dela Brouquiere, — alt voiajor — arată că Turcii aveau unele obiceiuri de ospitalitate, inexistente la creștinii din Occident.

Și după ce dl Iorga — dezvoltă problema relațiilor dintre Orient și Occident — pe baza literaturii de voiaj a francezilor din sec. XV-lea — prin penetrația puternică a ideilor, încheie cu concluzia că imperiul otoman n'a fost în fond decât

o nouă formă o imperiului romano-bizantin.

— Din conferința aceasta și din cele ce vor urma, o idee se poate desprinde: aceia, nu numai a utilizării ca izvor istoric — a voiajorilor — pentru istoria universală — dar a posibilității de reconstruire, aproape integrală, a multor capitole din istoria universală, pe baza acestor mărturii. — Și ceea ce face acum dl Prof. Iorga, a făcut-o altădată pentru Români prin „Istoria Românilor prin călători.”

Aceiași erudiție extraordinară, aceeași intuiție admirabilă a trecutului și aceleași vederi de sinteză istorică — caracteristice marului nostru istoric, — se observă și în conferința „Voiajorii francezi din sec. XV-lea.”

ACADEMII ȘI ATENEE REGIONALE

de Ion Gane

Nevia de a intensifica și răspândi cultura românească a creat, după război, numeroase societăți și căminuri culturale în orașele și comunele noastre. Acestea, adăugate la cele existente încă dinainte de război — Liga Culturală, Fundația Principele Carol, Astra —, formează împreună instituții a căror rodnică activitate este demnă de toată lauda: prin șezători, conferințe, excursii, broșuri, etc., însușirile caracteristice ale poporului român, în diferitele ramuri de manifestare, ajung la cunoștința masei care, fără acest viu îndemn, cu greu și-ar putea forma o hrană spirituală.

Pe lângă aceste societăți ce lucrează în suprafață, socotim însă că ar fi bine să mai existe și altele care să lucreze în adâncime. Mai pretențioase, acestea din urmă ar urma să reprezinte gradul cel mai înalt al culturii, să fie cu alte cuvinte societăți selecționante. La centru, asemenea instituții sunt Academia Română și Ateneul Român. E chestiunea însă, ca astfel de instituții înalte să ființeze nu numai în București, dar și în alte centre culturale din țară, și cu timpul chiar în fiecare capitală de județ.

Desigur, la prima înfățișare a lucrurilor, pare oarecum ridicol să existe Academie la Călărași sau la Sorocea. Să cercetăm însă puțin realitatea, și ne vom da seama că

RONDELUL ZILELOR

Trec zile, una câte una,
Cu greaua lor monotonie. . .
Aceiași grije ne îmbie
Pe toți, de cum apune luna.

Eri niciodată n'o să vie
Și mâine fi-va totdeauna. . .
Trec zile, una câte una,
Cu greaua lor monotonie. . .

Trecutul își vibrează struna
Și cântă albă rapsodie.
Și nici nu știm că-o veșnicie
Își cască 'n față ne genuna. . .
Trec zile, una câte una. . .

G. TROTUȘANU.

începuturile chiar s'au făcut: La Bârlad, există încă din 1915 „Academia Bârlădeană” de sub conducerea poetului G. Tutoveanu, care, departe de a fi ridicolă, ia un avânt din ce în ce mai mare. (Vezi „Graiul Nostru” pe Nov. 1925, Bârlad, nr. închinat „Academiei Bârlădene”). La Iași s'a înfiripat bine Ateneul Tătărași sub conducerea d-lui Ifrim, iar acum în ultimul timp s'a inaugurat Ateneul Român din Oradea-Mare din inițiativa d-lor Colonel George Bacaloglu și Bogdan Ionescu. (Vezi articolul „Ateneu și Atenee” de Mihail Dragomirescu, publicat de curând în foiletonul „Viitorului”).

Vedem așa dar că nu e vorba de a inovă, ci numai de a înmulți și organiză unitar aceste instituții pe tot cuprinsul țării. În fiecare capitală de județ s'ar găsi o mână de intelectuali de seamă cari să pună bazele unei Academii sau unui Ateneu.

Menirea unei astfel de societăți ar fi să alcătuiască un centru de cultură în localitatea respectivă, unde să se întretae luminile venite dela centru cu realitatea din acel finit. Societatea va trebui așa dar să aibă rădăcinile înfipte adânc în județul respectiv, dar fruntea s'o aibă cât mai aproape de centru. Ea va avea o bibliotecă organizată sistematic, la curent cu cărțile de însemnătate capitală, dar posedând și tot ce se tipărește în acel oraș. Un muzeu regional iar nu va trebui să-i lipsească. Apoi Academia sau Ateneul va trebui să întreprindă colecționarea folklorului de pe acolo, precum și diferite anchete sociale, lingvistice și științifice.

În felul acesta, am rezolvă în mare parte problema *descentralizării culturale*, atât de susținută în paginile acestei reviste.

Desigur, pentru toate acestea vor spune unii că trebuiesc mai întâi bani. Nu este adevărat! *Mai întâi trebuiesc oameni!* Bani vin dela sine, pe urmă.

Și în toate orașele țării noi știm că trăesc și ființe alese, care preferă *cartea de cetit* — cărții de joc, și *conferința* — cârciumii. Cu suflul acestora, se pot înfăptui lucruri nebănuite, care să dea o nouă înfățișare culturală, o nouă viață spirituală provinciei înțelenite...

CRONICA ȘTIINȚIFICĂ

de I. Pogan

ATLANTIDA

Platon, vestitul filosof grec, pentru a expune ideile sale originale despre o republică ideală, a descris o țară neexistentă în timpul său, cu locuitorii, moravurile, instituțiile ei: Atlantida.

Legende egiptene păstrate timp de mai multe secole, ne justifică bănuiala, că Atlantida a existat.

Lipsa de mijloace științifice serioase, aproape până în zilele noastre, fantasia vie a popoarelor din răsărit, împletirea adevărului cu irealități evidente, au făcut din țara misterioasă a lui Platon, o problemă veșnic interesantă.

Însă razele câtorva științe tinere ca oceanografia, sismografia, încep să străbată ceața care învălue Atlantida.

Povestea lui Platon e următoarea: Solon călătorind în Egipt află că, cu 8000 de ani în urmă, la apusul strămoarei, numită azi Gibraltar, era o insulă mai mare decât Asia cunoscută și Lybia împreună.

Pe această insulă, numită Atlantida domnea un rege puternic, care era stăpân nu numai pe insulă, ci după lupte îndelungate și peste Lybia, Egipt, Grecia.

Într'un timp însă după un groaznic cutremur de pământ urmat de un deluvii și de ploii torențiale, Atlantida a dispărut de pe suprafața pământului, în timp de o zi, scufundându-se în mare.

Tradiția aceasta egipteană foarte puternică încă în timpul lui Platon, presupune la origine un fapt real.

Nepuțința de a dovedi existența reală a catastrofei amintite, de a de-

termina exact locul unde ar fi putut sta o insulă de felul Atlantei, care în timpul secolelor, a fost fixată în cele mai diferite regiuni ale sferei pământului începând dela polul nord până la cel sud, a fost învinsă în parte de oceanografie.

Încercarea unei explicații astronomice, o neregularitate intervenită brusc în mișcarea pământului, care ar fi putut cauza nenorocirea Atlantei, a dat greș.

Însă cercetările geologice și zoologice ne arată cu certitudine că în era primară și secundară, Europa a fost unită cu America de nord ca și Africa cu America sudică.

Tot așa de sigur e că, culele uriașe ale Alpilor și muntelui Atlas, într'o epocă apropiată, s'au scufundat în imediata apropiere a țărmurilor Portugaliei.

S'a constatat, contrar părerilor anterioare, că fundul mării nu-i neted, ci prezintă adâncituri, văi uriașe, munți ca și suprafața uscatului.

În 1898 s'a rupt pe aci un cablu submarin. La regăsirea cablului s'a observat că fundul acestei

mări are caracterul unei țări muntoase cu piscuri înalte și văi adânci. Piscurile acestea sunt formate din roci, fără nămol pe ele. Nămol s'a găsit numai în văi.

În jurul piscurilor submarine s'au găsit sfărâmaturi de minereuri de compoziția rocilor care alcătuiesc piscurile de bazalt și formează o lavă sticloasă.

Cum suprafețele acestor văi și munți nu sunt netezite de loc, trebuie să admitem că scufundarea acestor părți, s'a făcut brusc, în scurt timp după erupțiunile vulcanice.

Importanța observărilor constă în faptul că, această scufundare este de dată mai nouă; precizarea însă, când a dispărut și acest ultim petec al continentului străvechiu, nu se poate încă cunoaște.

În orice caz, mai înainte de 9000 de ani, și într'o eră când omul a apăruse deja de mult! Așa dar, nu este o imposibilitate ca tradiția egipteană, de a fi existat țara Atlantei cu locuitorii ei, să exprime o realitate, pe cale bună de a fi verificată și științificește!

„CELE TREI CRIȘURI“ ÎN ȚARĂ

SCRISORI DIN BUCUREȘTI

de George Baiculescu

Fundația „Principele Carol” și S. S. R. — O nouă editură. — Iarăși criza cărții și revistelor. — Ce nu fac scriitorii.

Loată lumea știe că în urma ultimelor evenimente survenite cu chestiunea renunțării Prințului Carol, Fundația care-i poartă numele va fi lichidată sau în cazul cel mai bun va trece în seama Ministerului de instrucție, spun unii, sau a Cassei Școalelor, adaogă alții. Prin urmare, două soluțiuni: desființarea sau trecere ei la stat cu schimbarea titulaturei.

Într'un număr recent al ziarului „România” — cineva, care se ascunde în umbra a două inițiale, propune o soluționare mult mai practică, care răspunde deodată și soluțiunei de desființare și celeia de etatizare. Ne aliem într'un totu pãreri confratelui: „Dacă suntem de acord asupra schimbării numelui Fundațiunii, nu suntem cătuși de puțin de acord în ce privește desființarea instituțiunii. Suntem o țară în care nu abundă instituțiunile culturale. Dimpotrivă, se simte

nevoie de cât mai multe instituțiuni de acest fel, cât mai bine conduse de oameni cu dragoste de popor și de ridicarea lui. O intensă propagandă pentru carte, pentru răspândirea culturii ni este necesară. Pentru o țară înapoiată, nici nu mai e nevoie să stăruim și să argumentăm adevăruri evidente. Avem nevoie de instituțiuni culturale, care într'o țară ca a noastră, niciodată nu vor fi prea multe. Ne vom putea plânge că nu totdeauna vom găsi oameni devotați și înzestrați cu spiritul de sacrificiu ce se cere atunci când dorești cu adevărat ridicarea mulțimii.”

Și în altă ordine de idei: „Poate că publicul nu știe că Fundația posedă un palat în str. Dr. Kalinderu, o foarte bună instalație tipografică, o librărie în str. Paris, — în sfârșit posedă toate mijloacele tehnice pentru a fi utilizată în serviciul culturii românești. Și atunci ne gândim la o soluțiune, la singura care ar răspunde unei îndoite chemări, și aceasta este următoarea: Fundațiunea să treacă sub auspiciile „Societății Scriitorilor Români.” Se va da puțința și Socie-

tăji și scriitorilor să își îndeplinească rolul și să aibă la îndemână instrumentul prețios, pe care încă nu-l au."

Am reprodus textual părerile confratelui dela „România” pentru că ni se par mult îndreptățite. Breasla scriitoricească suferă pretutindeni din cauza așa zisei crize a tiparului. Cu o tipografie și un serviciu de librărie — proprii —, operele bune n'ar mai aștepta ani de zile în manuscris. Nu s'ar pierde nici scopul inițial al Fundațiunii: propaganda culturală la sate; Societatea Scriitorilor Români ar organiza turnee speciale, și dacă armonia ar fi armonie, munca-muncă și simțul datoriei, — adevărat simț al datoriei, — lucrurile ar merge destul de bine. Puternicii zilei au cel din urmă cuvânt.

Noua casă de editură „Renașterea”, a cărei înființare am amintit-o într-una din însemnările trecute, a dăruit până acum pieței noastre literare o sumă de opere de valoare, printre care se remarcă mai întâi volumele de amintiri ale lui Panait Istrati: „Trecut și viitor” și „Moș Anghel.”

În legătură cu opera lui Panait Istrati părerile au fost, un timp, împărțite, atunci când s'a luat în considerare omul, nu opera; — astăzi însă toată lumea recunoaște în Panait Istrati un mare povestitor. Evocarea pitorescului ținuturilor noastre de pe lângă Dunăre (Moș Anghel), sau a întregului Orient cu atmosfera lui ademenitoare (Kira Kiralina), caracterizarea sufletească a oamenilor și înlăuntrirea firească a faptelor, dovedesc din partea autorului un talent real. „Cine a citit cartea aceasta (e vorba de „Kira Kiralina”) are o viziune a Constantinopolului, pe care n'a avut-o nimeni altcineva; are viziunea trândăviei, pe care alții n'au trăit-o. Are intuiția unei vieți noi. Că această viață e josnică, că e deplorabilă, că încearcă s'o facă accesibilă prin atitudinea lui umanitară, — e indiferent. Important e că ne dă o intuiție. Pipăi lucrurile pe unde te duce. Ai toată ambianța sufletească și ambianța externă într-o singură impresie. Panait Istrati are o fantezie creatoare, nu e un simplu descriptiv” — spune undeva d. Mihail Dragomirescu. Viața „moșului” Anghel. moartea lui, aduc scene de un

tragic înfiorător, dar pretutindeni rămâne minunată povestirea, simplă, fermecător de simplă, care culminează în frumusețea evocarilor romantice din „Cosma”, — cea de-a treia parte a volumului „Moș Anghel.”

Printre alte noutăți ale editurii menționăm cele două volume din Biblioteca Teatrului: „Meșterul Mănoile” — tragedie de Victor Eftimiu și comedioara-farsă „Amedeu Stânjenel” de N. Vlădoianu și Victor Rodan. Pentru primăvară editura pregătește aparițiuni noi.

Iarăși criza cărții și a revistei literare; desigur, criza cărții bune și a revistei literare de directivă, de atitudine. Toamna a fost săracă, iarna deasemenea; între cele două-trei cărți apărute, nici una de seamă. Revistă critică, revistă care să angajeze discuții largi, să facă opinie, să pasioneze publicul și să-i deschidă interesul pentru toate manifestările artistice, Bucureștiul n'are. Totdeauna vina a căzut pe capul publicului; e un mic adevăr: azi nu se mai citește ca odinioară. Dar nici scriitorii nu știu să-și prepare publicul de care au permanentă nevoie. În cafenea se fac glume destule, se pun la cale intrigi și celelalte, dar nu se creiază. Au făcut scriitorii noștri gestul de a se depărta puțin de centrul Capitalei, spre cartierele bogate dar, de cele mai multe ori, inculte? Au ținut șezători, au întemeiat case de citire sau așa zisele seri literare și artistice?

Dacă în toate localurile de școli de tot felul ale Capitalei ar avea loc, odată sau de două ori pe săptămână, manifestări ca acele amintite, sau altele, după bunul plac sau puterea de invențiune a scriitorului chemat să organizeze, credem că în foarte scurtă vreme publicul ar fi câștigat. Altfel, de unde să cunoască el, care ne sunt scriitorii adevărați față de cei cari simulează?

Coborârea n'ar fi nici greoaie nici costisitoare. De ce nu se încearcă! Pentru că dacă editorul vede că i se epuizează ediția, scoate alta nouă, editează pe altul, cunoscut de public, pe care-l cere el, și criza n'ar mai fi criză și scriitorul ar fi în câștig. Și-am avea atunci public și pentru carte și pentru revistă. Și s'ar realiza, în parte deocamdată, și mult cântata și prea cântata cultivare a maselor.

SCRISORI DIN BANAT

de Traian Birăescu

Noul județ al Cărașului. Dascălul băănățean de acum 100 ani. Noua revistă „Banatul”. Egalitate da, însă mai înainte nivelare. Politica în serviciul propagandei culturale. Teatrul românesc și cel minoritar. Noul edificiu al teatrului.

Prin inaugurarea autorităților noi județene, la Oravița, a luat definitiv ființă, a reînviat vechiul județ al Cărașului, care atât în trecutul apropiat, cât și după desființarea celor 7 districte valache de pe vremuri, a jucat un rol de primul ordin în viața românilor băănățeni.

Noul județ, ca structură etnică este unul dintre cele mai românești județe ale Ardealului și Banatului. Afară de o singură comună germană, colonizată acum 200 ani și muncitorii străini dela Reșița și Anina, județul nou e în întregime românesc, excepție făcând cele 6 comune crașovenești locuite de bulgari de rit catolic, dintre cari cei din 2 comune mai mari sunt în curs de românizare.

Inaugurarea noului județ a avut loc la 16 Ianuarie 1926 în cadrul unor serbări impresionante.

În conferința intitulată „Un dascăl băănățean de acum 100 ani”, ținută la 17 Ianuarie în Timișoara, d. profesor Onisifor Ghibu ne-a înfățișat pe adevăratul dascăl, care nu a fost numai un apostol al slovei românești, ci mai ales unul al credințelor și datinelor strămoșești. D-sa, ne-a făcut să pătrundem marelui suflet al celui care a fost C. Diaconovici-Loga, să înțelegem felul, cum își interpretau misiunea lor dascălii neamului acum un veac.

Un numeros public a subliniat prin aplauze amănuntele până aci necunoscute, din activitatea lui C. Diaconovici-Loga, pe cari conferențiarul a știut să le îmbrace, să le fixeze în nota vremurilor de atunci.

Momentul demn de a fi relevat este, că băănățenii noștri, ori de câte ori subiectul conferinței e luat din viața și trecutul Banatului, aleargă cu mile la conferințe. Și de data aceasta sala cea mare a Casinoului militar nu a putut cuprinde tot publicul ce a alergat până și din sate.

Într'un număr trecut am semnalat înținuarea unui grup de băănățeni, oameni ai condeului, de a face să apară în Timișoara o revistă economică, politică și literară.

Primul număr al revistei noi „Banatul” a apărut cu un articol program, pe care ori și ce român îl poate semna cu dragă inimă. Se vede însă, că, sau redacția revistei, sau colaboratorii nu au ținut să respecte acest program, încă dela primul număr.

O revistă economică sau chiar culturală dela noi, pentru a fi românească, trebuie să aibă în vedere în primul rând interesele românești. Evident, că aceste interese se pot servi pe diferite căi, fie printr-o propagandă intensă a culturii naționale, fie printr-o apărare de fiiece clipă a intereselor economice românești. Articolele din numărul prim al revistei noi, scrise și în limbile minoritare, mai puțin articolul program, nu conțin nici un îndemn nici o indicație, în această direcțiune. Ba din contră. Noua revistă ar vrea să fie, deși

nu o mărturisește, un instrument, o tribună liberă a celor ce și-au propus a echilibra și concilia interesele unor minoritari, cu acelea ale românismului din aceste părți. Teoria nu e nouă și au mai fost și alții cari au încercat traducerea ei în realitate. Au încercat și au dat greș, pentru motivul foarte simplu că, măsuri egale se pot aplica numai față de elemente egale; din momentul însă că forțele ce se ciocnesc diferă atât de mult, a le trata cu aceeași măsură înseamnă a privilegia pe cea mai puternică în dauna celei mai slabe. Bănățenii conștienți de situația lor inferioară pe teren economic, cultural, etc., inferioritate datorită vremurilor vitregi din trecut, cer în primul rând reintegrarea elementului românesc în drepturile sale naturale pe toate terenurile; o nivelare a lor, a situației lor economice, culturale etc., cu aceea a fraților minoritari. Și atunci vină egalitatea, apostolul înfrățirii, căci în concursul liber al forțelor egale, românii bănățeni nu se tem, că vor fi copleșiți!

Noua revistă a apărut cu o stampă reprezentând chiar pe copertă, vechea emblema a orașului Timișoara, emblema, care e străină, e a trecutului, fără nici-o valoare istorică sau artistică, indicând peste frumosul articol de program românesc al revistei un alt program, asupra căruia nu mai insistăm.

Execuția tehnică a revistei merită toată lauda.

Pe lângă multele rele provocate de frământările politice dintre diferitele partide mai ales la noi, unde, față de frații minoritari, românii se prezintă, până și în manifestările lor sociale, divizați pe partide, politica în sine, concurența dintre diferiți competenți la încrederea maselor, ne-a adus și un bine. Și fiindcă el privește răspândirea slovei românești, îl însemnăm la acest loc.

E vorba de înființarea numeroaselor biblioteci sătești. Omul politic serios din zilele noastre și-a dat seama, că cel mai puternic argument în contra demagogiei, e lumina. În județul întreg al Timiș-Torontalului au luat ființă în ultimii 4 ani nu mai puțin de 270 biblioteci populare, donate în majoritatea lor de oamenii politici ai zilei, dintre cari 60 biblioteci, însumând peste 50.000 volume au fost înființate de d. P. Obădeanu, deputat, vre-o alte 50 de d. Licarețiu, alt deputat al județului nostru. În cealaltă parte a Banatului, în jud. Caraș — Severin, bibliotecile nou înființate cuprind peste 100.000 volume și broșuri.

După stagiunea maghiară de teatru, întreruptă de jocul de două seri a unei echipe a Teatrului Național din București de sub conducerea d-nei Filotti, la 1 Ian. s'a început stagiunea trupei Teatrului German, Seară, de seară, săli arhipline. În poziție cu reprezentațiile românești, când sala și de alifel mică, e mai mult goală. S'ar crede, că elementul românesc, lipsit veacuri deardândul de manifestări artistice românești, nu are simț pentru arta națională. E o eroare. Din cele 4 mii și ceva familii românești din Timișoara, din cari se recrutează publicul teatrului, 70% sunt familii de funcționari. Și cunoscând situația materială a funcționarilor, găsim și enigma lipsei de public românesc. La aceste cauze se mai adaugă și faptul dureros, că încă și azi mulți români preferă teatrul străin. Îl preferă fiindcă și acum

se simt mai aproape de limba și cultura, care le-a copleșit cea mai mare parte din viață.

Și dacă sala mică, de azi improvizată în teatru, e goală, atunci când se joacă românește, ne gândim cu o explicabilă teamă ce va fi mâine, când monumentalul teatru nou zidit în locul celui incendiat, și care cuprinde peste 1400 locuri, va fi gata? Noul templu al Thaliei, care a costat peste 24 milioane, dacă împrejurările și condițiunile materiale ale elementului românesc nu se vor modifica, în loc să fie un monument de mândrie românească în acest centru cosmopolit, va fi mai degrabă unul al ignoranței noastre în ceea ce privește îndatoririle ce le avem față de noi înșine. Timișoara, luna Ianuarie.

SCRISORI DIN SATU-MARE

de A. Davidescu.

este străzile noroioase, de două zile a început din nou să ningă. Apele Someșului, cari la un moment dat înfricaseră pe bieții locuitori, s'au retras în vechea alvie, iar valurile de fete tinere au început din nou să umple cu râsul lor sglobiu centrul orașului.

Este epoca florilor exotice; prin vitrine admirabil imitate din hârtie ceruită viorele de Parma, îi dau impresia că iarna este pe sfârșite. În luna aceasta și la noi ca și în alte orașe se discută cu aprindere cele două mari evenimente; unul de ordin intern: renunțarea la calitatea de moștenitor al tronului a Principelui Carol, atât de iubit și stimat în județ fiindcă mulți cetățeni de aici l'au cunoscut; altul de ordin extern: marele proces al falșurilor de franci francezi de la Budapesta ai căror autori sunt atâtea personalități, cunoscute, de peste Tisa, care la mulți de pe aci le trezeau în suflet anume speranțe de viitor...

Din punct de vedere cultural în luna Ianuarie nicio altă activitate românească de cât aceea a învățătorilor. Cercurile culturale dăscălești, — în afară de problemele pedagogice, — atunci când se întrunesc, dau comunelor aspect sărbătoresc. Adunări populare, diferite reprezentații și coruri aduc un mare aport în viața culturală a satelor. În luna primă a anului 1926 aceste cercuri au făcut un început salutar. Îmbucurător este faptul că învățătorii minoritari astăzi nu mai sunt ostili adunărilor învățătorilor români, ba din contră, adesea pun câte o problemă serioasă în discuție, cece echivalează pentru noi cu o mare victorie în chier adevăratul ei înțeles...

Sezători culturale, cu discuțiuni interesante s'au ținut la Casa Învățătorilor!

Directorul acestui internat, nu scapă nicio ocazie pentru a îndruma tineretul studios pe căile cele bune. O bibliotecă bogată, instrumente muzicale, și mai ales cultul pentru marii înaintași ai neamului, îi fac obiectul preocupărilor de căpetenie. Internatul Casa Învățătorilor este nu numai un institut de creștere ales dar și un regenerator de energii, unde fii satelor se familiarizează cu lectura celor mai buni scriitori ai noștri.

Ce păcat că a murit vechiul obicei, ce se înfipsea pe aceste meleaguri, cu trăi-

DI OCTAVIAN GOGA

A ținut o conferință în Oradea, la 11 Ianuarie c. pentru reuniunea „Cele Trei Crișuri”, vorbind despre „Iosif Vulcan”.

nia unei tradiții. Duminicile și sărbătorile o seamă de profesori, ba de multe ori însoțiți de elevii din cursurile superioare, descindeau la sate. Acolo, în mijlocul țăranilor, înconjuși de caldă primire a preoților și învățătorilor, aveau loc acele minunate sezători precedate de instructive conferințe. Multe amintiri frumoase au lăsat în satele județului nostru, sezătorile de odinoară. Acum, așteptăm pe alții cari să le continue, căci cei ce le-au început de multe ori huliți de inteligențele pasive, s'au desgustat și au părăsit tradiția...

Într-o comună nu prea mare, tocmai aproape de frontieră, Sănișlău, de câteva luni apare o revistă modestă „Sentinela de Nord”, organul societății, cu acelaș nume în parte formată din studenți. Într-o comună rurală unde ne plăcea să credem că sunt mai mulți analfabeți ca ori-unde, tânăra înjghebare este ca o rândunică-sol prevestitoare a unor zile mai bune. În Sănișlău țăranii mulți citesc, fiindcă o pleiadă de tineri pleacă prin țară la studii nu s'au infundat în localurile de petreceri, uitând pe cei de-acasă, ci au adus din când în când, câte un grăunte de aur și pentru cei rămași în umbra brazdei. Aceasta a făcut ca Sănișlăul să aibă o revistă bine scrisă și frumos tipărită, deși micuță și abia lunară.

Un exemplu bun...

Succes frumos a avut pe scena teatrului „Nottara” reprezentarea piesei „Manechinul sentimental”, opera dlui I. Minulescu.

Di Imre Kadar i-a făcut o corectă traducere în limba maghiară ceace a contribuit ca piesa să aibă un așa mare răsunet în cercurile societății culte maghiare.

Presa minoritară în frunte cu cotidianul „Szamos” a scris elogios despre lucrarea scriitorului român. Cam acestea sunt importanțele evenimente petrecute în luna Ianuarie în orașul nostru, destul de sărac în manifestațiuni cari implică activitatea spiritului.

NOTE

Mario Roques despre 24 Ianuarie

Ne-am bucurat întotdeauna de o deosebită și caldă simpatie în Franța. O dovadă mai mult: cunoscutul prieten al Românilor, profesorul universitar *Mario Roques*, și-a tipărit înălțătoria d-sale conferință ținută la Paris, în ziua de 24 Ianuarie 1925, la Asociația studenților români din Franța. A arătat ce însemnează această zi nu numai pentru România, dar și pentru sora sa mai mare Franța.

Desprindem, traducând totodată, o pagină elocventă dela început: „24 Ianuarie nu este numai ceaice afirmă biletele de invitație, adică aniversarea unirei tuturor Românilor. E mai mult decât o aniversare: este contopirea mai multor aniversări, *este un simbol*. Unirea tuturor Românilor nu s'a făcut, o știți bine, într'o zi. Ea a început, e drept, la 24 Ianuarie 1859, când principatul Valahiei alese domn pe prințul pe care sora sa Moldova îl alesese deja. Dar această unire nu s'a continuat decât aproape 60 de ani mai târziu, când succesiv, la 18 Noemvrie 1918, apoi la 27, apoi la 11 Decemvrie, Bucovina, Basarabia, Transilvania și Banatul proclamară unirea lor fără condiții cu Regatul României. Ea nu s'a împlinit decât la 29 Decemvrie 1919, data când Adunarea Constituantă a României Mari a ratificat alipirea la Regat a Banatului, Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei.

„Dacă România celebrează aniversarea unirei tuturor Românilor la această dată unică 24 Ianuarie, o face fiindcă ea gândește, ca și cismarul lui La Fontaine, că e o risipă înmulțirea sărbătorilor fără de lucru, dar și dintr'un simțământ foarte adânc al importanței evenimentelor din 1859. *Intâia unire parțială din 1859 a fost condiția necesară a unirii din 1918 și 1919, din care a răsărit România Mare.*”

Apoi, după ce conferențiarul expune situația țărilor române de pe atunci, și după ce aseamănă chestiunea desrobirii provinciilor românești cu chestiunea Alsaciei și Lorrenei, încheie cu aceste minunate cuvinte, pe care trebuie iarăși să le cităm:

„Noi cari am văzut visurile noastre

românești împlinindu-se, și dincolo de ele, nu trebuie să ne temem de a fi numiți visători sau utopiști. Ei bine! vizez o vreme în care lumea va putea sărbători o zi pe an, puțin va importa data, această legătură frățască și completă a națiilor libere și egale, care va fi liberarea definitivă a lumii. 24 Ianuarie românesc, ca și celelalte sărbători de independență națională, va păli în fața strălucitorului soare al acestei serbări umane. *Intâia rază a soarelui o vedem chiar strălucind ca un ciucure ținut pe marginea abisului nostru? Nu știu. Nu e poate decât un început de zori, dar acești zori au fost deja prevestiți prin câteva lumini ușoare ce li căresc pe cerul omenirii. 24 Ianuarie este una dintre aceste lumini. Și fiindcă pregătește bucuria viitoare a umanității și fiindcă celebrează bucuria prezentă a surorii noastre românești, ea e de două ori o sărbătoare a Franței.*”

Bibliografia la noi

Cu cât producțiunea tiparului sporște, cu atât se simte mai mult nevoia unor informații bibliografice conștiințioase, care să țină la curent atât publicul mare cât și pe specialiștii de orice fel. Căci astăzi nu mai poate fi vorba de un om de știință, care să nu cunoască această „știință auxiliară”...

În țara noastră, în trecut am avut mai multe publicații bibliografice, dintre care trebuie să amintim: *Analele bibliografice române* și *Bibliografia cronologică română* apărute la 1865 și 1873 în București, amândouă de *D. Iarcu*; *„Șase ani din literatura română”* (București, 1879) de *George Popescu*; *„Bibliografia română buletin mensual”* (București, 1879—1890), și mai cu seamă mult cercetata lucrare *„Bibliografia românească*

veche” 1508—1530 (București, 1905—1912) de *Ion Bianu* și *Nerva Hodoș* publicație care, prin mulțimea clișeeilor și reproducerilor de text, iese din cadrul obișnuit al unei simple bibliografii.

Ne lipsește totuși un *catalog general* al tuturor cărților românești, așa acum există încă de mult în țările apusene. Dar, în această privință, pare că suntem pe drumul bun prin cele două volume de *„Contribuții la bibliografia românească”* ale d-lui *Gheorghe Adamescu*, care, deși incomplete, aduc un foarte mare serviciu publicului românesc. Deasemenea d-l Adamescu lucrează, ajutat de studenții Facultății de Litere din București, la dispunerea pe fișe a tuturor revistelor românești. Când această monumentală lucrare va fi gata, va fi de mare folos.

Revistele iarăși au început să dea atenție bibliografiei pe anul corespunzător. În 1924, *„Buletinul cărții”* a publicat în supliment *„Bibliografia românească.”* Regretăm că a dispărut *Di Sadi Ionescu*, bibliotecar la Academia Română, deasemenea redactează un supliment bibliografic economic la *„Buletinul Institutului economic românesc”*, precum și un buletin bibliografic săptămânal la *„Universul Literar,”* în care sunt trecute cărțile mai însemnate ce apar în țară și cele românești în străinătate, din toate domeniile. Rubricile de clasare a materialului sunt luate după sistemul zecimal universal dela Berna, și anume: 0 opere generale; 1 filosofie; 2 religie; 3 științe sociale; 4 filologie; 5 științe pure; 6 științe aplicate; 7 arte; 8 literatură și 9 istorie-geografie.

„Anuarul Institutului de istorie națională” din Cluj, de sub direcția d-lui *Al. Lapedatu*, publică deasemeni *„Istoriografia română”*, bibliografie istorică redactată de d. *Ioachim Crăciun*.

...Cum vedem, dacă nu putem fi, în privința bibliografiei, pe aceeași treaptă cu țările de cultură mai veche din Apus, am avut totuși și avem o mișcare bibliografică ce tinde să se intensifice din ce în ce mai mult.

Cassian Munteanu

Numele poetului și luptătorului bănațean Cassian Munteanu este legat de glorioasa epopee a neamului nostru. A luptat pentru războiul de întregire a neamului mai întâi ca gazetar în București, Banat și Basarabia și pe front ca ostaș credincios. S'a născut la 1892 și a murit în 1921. A trăit douăzeci și nouă de ani numai, dar a luptat cât ar fi luptat alții în șasezeci.

Un articol apărut de curând în revista „Convorbiri literare”, semnat: Valerica Branisce, ni-l arată pe Cassian Munteanu ca luptător și poet, cerând pentru el „partea cuvenită în istoria literaturii românești”. A scris versuri și proză, dar accentul lui personal rămâne în poezie. Tot un desrădăcinat ca și Octavian Goga, s'a simțit și Cassian Munteanu. În poezia „Târziu” întâlnim influența lui Octavian Goga, destul de pronunțată în unele strofe:

Și-n vremuri bune, după post,
Atuncea când o vrea și tata —
Eu v'aș aduce 'n casă fata
Cea mai frumoasă și cu rost

Mai original este poetul în poezia eroică, dar și în poezia erotică. Într-o poezie „De sărbători”, scrisă în 1917, el cântă o dragoste îndurerată:

E iarnă grea . . .
Ci eu visez
Că de-aș avea
Pe cine crez
Și pentru cine sufăr,
I-aș da în dar
De sărbători
Și cel mai rar
Buchet de flori
De nufăr.

Dar sunt pribeag
Nemângăiat,
De cui sunt drag
M'am depărtat
Se poate — pe viață.
Rămân pustiu
De sărbători —
Și dacă-i scriu
În geam văz flori
De ghiață.

Război cumplit
Și pentru noi
Ne-a despărțit
Pe amândoi,
Ci dragă nu mai plânge
Că de-oiu muri
De sărbători
Ți-oi dărui
Sublime flori
De sânge.

Poezia are unele stângăcii în expresie — foarte puține, de altfel — dar sentimentul trăiește. Într-o altă poezie, „În natură”, poetul vede că legea fatală a vieții e lupta. De aceea spune:

Atunci mi-am ridicat privirea 'n zare
Și-n largul cerului văzui
Ducând un uliu pradă'n ghiare
Și-un cârd de ciori în urma lui.

Și'n altă parte am privit
Văzui un iepure gonit
De-o vulpe, fiară după fiară —
Și-un vântuleț de seară
A doborât o creangă ruptă:

— O, în natură-i numai luptă!

Am găsit cel mai nimerit omagiu pentru amintirea lui Cassian Munteanu, să-i reproducem aci cele mai bune poezii.

Cel mai simplu...

Am asistat cu toții, în ultimii ani, la înfățișarea celor mai ciudate împerechieri de cuvinte, de multe ori fără sens, care veniau cu pretenția de „artă nouă” . . .

Acum, se simte pretutindeni o revenire, dela complexitatea „poeziei noi”, la sinceritatea și simplitatea adevăratei poezii, fără adjectivul nouă sau veche . . .

Iată însă că un versificator transilvănean încearcă să ducă la extrem simplitatea poeziei: se numește Gheorghe Elekes. În volumul său de versuri intitulat „Bábszínház” („Teatru de păpuși”), Târgu-Săcuesc, 1923, care acum ne-a căzut din întâmplare în mână, găsim cea mai laconică poezie pe care am cettit-o vreodată. Se compune din titlu și din două cuvinte precedate și urmate de câte o strofă . . . de puncte. Simplicissimus! O cităm de curiozitate:

Vers de dragoste

.
.
.

Te iubesc!
.
.

. . . Dar cetitorii își vor da seama, desigur, că la mijloc este numai un spirit al autorului . . .

Dealtfel, cam același lucru am întâlnit mai de mult în „Pseudokinetikos” de Odobescu, unde ultimul capitol (al XII-lea) este format . . . dintr-o pagină de puncte, iar la tabla de materii, în dreptul acestui capitol, stă scris: „Capitolul cel mai plăcut pentru cetitor” . . .

Dela „I. S. R.”

Institutul social român”, de sub direcțiunea d-lui Dim. Gusti a anunțat pentru anul acesta un număr de 20 de prelegeri publice despre „Capitalismul în viața socială”, care se vor ține în sala Fundațiunii Universitare Carol I din București. Pentru cei cari ar avea interes să asiste la vreuna din aceste prelegeri dăm aci ordinea lor. Notăm că prelegerile au început și continuă în felul următor:

Duminică 10 Ianuarie, d. C. Rădulescu-Motru: Psihologia capitalismului. Duminică 16 Ianuarie, d. C. Argetoianu: Capitalismul și reforma administrativă. Duminică 24 Ianuarie, d. M. Manollescu: Consecințele sociale ale dezvoltării capitalismului român; Duminică 31 Ianuarie, d. G. Tașcă: Capitalismul român și cooperația. Duminică 7 Februarie d. St. Zeletin: Capitalismul Național. Duminică 14 Februarie d. Istrate Micescu: Oamenii politici și capitalismul. Duminică 21 Februarie, d. I. Răducanu: Capitalismul de stat, Duminică 28, d. Mircea Djuvara: Structura juridică a societății. Duminică 7 Martie, d. V. Madgearu: Vechea și noua clasă de mijloc. Duminică 14 Martie, d-na C. Botez: Situația socială a femeii în societatea capitalistă. Duminică 21, d. C. Stoicescu: Formarea capitalului și regimul bancar în România, Duminică 28 Februarie d. W. Sombart (Berlin): Capitalismul în răsăritul Europei. Duminică 11 Aprilie, d. H. Truchy (Paris): Capitalismul în relațiile internaționale. Duminică 18 April d. G. Ionescu-Sisești: Agricultura și capitalismul. Duminică 25 Aprilie, Proletariatul industrial. (Conferențiarul se va anunța ulterior). Duminică 2 Mai d. O. Goga: Rolul social al presei. Duminică 9 Mai d. V. Goldiș: Politica culturală. Duminică 16 Mai, d. G. Mărzescu: Influența stărilor și ideilor sociale asupra legislației. Duminică 23 Mai, d. N. Iorga; Revoluția franceză și capitalismul. Duminică 30 Mai d. D. Gusti: Elita socială și intelectuală în societatea capitalistă.

Ignis

CĂRȚI

N. Iorga: *Istoria literaturii românești*. I. Literatura populară. — Literatura slavonă. — Vechea literatură religioasă. — Întâii: cronicari (—1688). Ediția a II-a revăzută și larg întregită. — București, 1925, Editura Librăriei Pavel Suru, Prețul lei 200.

O carte de care se simțea cât mai multă nevoie, mai ales întrucât prima ediție a fost epuizată demult. Ceeace a făcut ca această lucrare să se bucure de o deosebită atenție din partea cărturarilor noștri a fost mai întâi lipsa unui asemenea manual clădit pe baze solide și largi, cât mai ales autoritatea și prestigiul de bun istoric al autorului. Într'adevăr, ceeace este de admirat, pe lângă bogăția de informațiuni precise, este minunata intuiție istorică a autorului, puterea de a pătrunde în trecut, de a-l analiza cu ușurință și de a-l readuce la valoarea lui adevărată.

Din noianul de evenimente răsar totdeauna figurile celor ce sunt discutați și analizați cu destulă înțelegere și farmec de evocare sau cu puterea de caracterizare în cuvinte puține a unei activități întregi. Astfel: „Ureche lucra din propriul său îndemn, fără să fi existat o rugămintă domnească, pe care cronicarul n'ar fi uitat să o pomenească. Nu ca un îndeplinitor de porunci ale lui Vasile Lupu, ci mai curând ca un nemulțumit cu „lipsa de așezare”, cu posibilitatea unei tiranii fără stavilă în patria sa, ni se înfățișează Grigore Ureche”.

Viața lui Miron Costin este evocată în culori vii, sugestive: „Crescut din cea mai fragedă copilărie pe pământul polon, Miron, fiul postelnicului, primește creșterea copiilor de nobili din Polonia pe aceea vreme. Când se făcu mai mare, părinții îl trimiseră la școala din Bar, și aici văzu el, în 1647, lăcustele prevestitoare de nenorocire întunecând ceasuri întregi, în nesfârșite stoluri, văzduhul de vară. Tot aici, în acelaș an, asistă la trecerea Marelui-Cancelariu Osso-linski, întors din negocierile pre-

mergătoare ale marilor tulburări ce zguduiră în curând tot Orientul”. Și în altă parte: „Acest boer de odinioară avea o înaltă idee de meșteșugul lui de istoric; persoana sa se pierde aproape în importanța evenimentelor descrise, sentimentele sale proprii sunt jertfite pentru a ni se da o apreciere fără „fălărie”, prietenii și dușmanii săi sunt prietenii și dușmanii țării sale și ai binelui. Om pasionat, mândru de învățătura sa, îndărătnic în ideile sale politice, el are conștiința, când ia în mână pana cronicarului, că povestirea sa trebuie să urmărească numai adevărul, iar prețuirea sa trebuie să atârne numai de dreptate. „Letopisețele nu sînt să la cetească omul, să știe numai ce-au fost în vremile trecute, ce mai mult să hie de învățătură ce este bine și ce este rău și de ce să se ferească și ce va urma fie cine”. Știm astfel mai puțin despre faptele lui mărunte și despre sentimentele ce se agitau în regiunile inferioare ale sufletului lui, dar căpătăm o înaltă idee despre moralitatea științifică a acestui străbun al istoriografiei noastre”.

Astfel autorul știe să cerceteze evenimente, să înalțuiască fapte și să dea măsura adevărată vieții noastre culturale. Operă științifică de mare valoare „Istoria literaturii românești” de dl. N. Iorga rămâne ca punct de plecare pentru toate cercetările de detaliu ce se vor face, pentru toate monografiile ce vor găsi aici informația necesară.

* * *

Costin Florița (C. Zancu): *Luminișuri*, Poezii, Ediția I, Editura „Clipa”, București 1925, Prețul 40 lei.

Costin Florița este un începător în ale poeziei, care promite mult. „Luminișurile” sale aduc imagini frumoase, evocări sentimentale duioase, atmosferă senină ce interio-rizează stări de suflet identice. Numai rareori o ușoară umbră de melancolie dă un fond puțin închis acestor poeme, al căror suflet rămâne însă contemplativ. Astfel în „Popasuri” finalul realizează un adevărat fragment de poezie:

Păsări călătoare — gânduri —
vraja voastră de ne-apucă
E că n' fiecare zace
câte-un dor nebun de ducă
Spre o altă lume nouă —
ce-i străină de nevoi
Dar pe care n' van aiurea
o cătăm, căci este n' noi.

Și de n' serile cu ceasuri
grele de melancolie,
Ni se cern tăceri în suflet
cu parfum de poezie,
E că orișicine simte
tremurarea unor glasuri
Care vin de nu știm unde —
și-și găsesc în noi popasuri.

Sunt în volum o sumă de alte bucăți care aduc imagini noi, versuri sonore, strofe unitare. În „Păsări albe” strofa:

Și la toamnă dacă vă va nfrânge dorul
De țări veșnic calde — când e vremea tristă.
Cu ochi plini de lacrimi vă petrecem sborul
Ca o fluturare albă de batistă.

În „Vis” — această imagine precisă:

Tot sufletu-mi este un isvor
Într'o sahară — rătăcit,
La care niciodat' un călător
N'a poposit . . .

Astfel cum se prezintă, mănunchiul acesta de versuri este o bună făgăduință. Când poetul va căuta să-și tempereze avântul sufletesc și să dea unitate desăvârșită bucăților prin înlăturarea părților de prisos, credem, după mijloacele care-i stau la îndemână, că poezia sa va prezenta un interes deosebit.

Teofil Codreanu.

* * *

Gh. Tulbure. *Povestiri cu tâlc*. Oradia 1925.

Redactorul revistei „Cele Trei Crișuri pentru Popor”, — al doilea organ al Reuniunii Culturală „Cele Trei Crișuri”, — cu entuziasmul unui adevărat luminător al satelor, anunță începutul unei serii de cărți — în scopul propagării scrisului și citirii românești — formând „Biblioteca populară a Crișanei”.

Și d-l Gh. Tulbure, începe această serie cu publicarea broșurei „Povestiri cu tâlc” în care d-sa strânge unele povestiri publicate în revista de sub conducerea d-sale și altele nouă, prelucrate după cărți vechi și după povestirile unui bătrân călugăr.

E o broșură născută dintr'o sinceră dragoste pentru lumea satelor. Citind povestirile sale, vezi că d-l Gh. Tulbure posedă în remarcabilă măsură abilitatea să împace cerința de a scrie o limbă literară corectă cu aceea de a fi înțeles de satele Bihorului, unde graiul dialectal cuprinde atâtea abateri dela formele academice.

Povestirile sale sunt pline de miez și deschid gustul de citire. Și acesta e un folos mare al broșurei d-lui Gh. Tulbure. Scopul moralizator, de a da un punct de sprijin lumei sătești în haosul atâtor

curente care pătrund și în ea, îl realizează deasemeni „Povestirile cu tălc”.

Se remarcă prin stilul viu și colorat, ca și prin cuprinsul lor: Cununa lui Isus, Mândria care coboară, Dumnezeu este iubirea, Prietenul lui Newton, Dreptatea lui Vodă, etc.

Pentru inițiativa d-lui Gh. Tulbure, atât de bine venită, avem urarea ca ea să continue. Este o activitate mai mult în cadrul marelui probleme a luminării satelor și a cultivării ideii sănătoase naționale în lumea țărănească. G. Sofronie.

* * *

La maladie de l'amour — par dr. Paul Voivenel — ed du Siècle — Paris 1925. Este o lucrare de mare interes, cu toate exagerările pe ici pe colo ale autorului. S'ar părea că Voivenel este influențat de Freud și de teoria lui sexuală. *Libido* — cu toate că nu e numit — apare și în cartea lui Voivenel ca și la Freud. Căci omul prin amor se îndepărtează de instinctul sexual, pe care-l cerebralizează și îl sublimizează. Platon prin idealizarea instinctului sexual, trecând la amor, caută să se sue prin el până la Dumnezeu. Lucru pe care l-au făcut toți filozofii idealști și desincarnații. Însă între acești platonicieni putem găsi mulți perversi, cari neputând rămâne la înălțimea idealizării lor, cad în formele cele mai brutale ale instinctului sexual. De altfel chiar instinctul sexual este o boală, căci el ne aruncă în brațele iluziilor ca pe niște jucării și ne întunecă rațiunea, lucru pe care cei vechi îl atribuiau *fatalității*. Cu exemple numeroase, autorul ne arată diferite aspecte ale amorului ca boală, de care nu ne-ar putea scăpa decât sau risipirea iluziei ce o avem pentru cel sau cea iubită, sau făcând să nască în sufletul nostru o altă pasiune intelectuală, estetică etc., care să absorbe pe cea amoroasă. Numai așa se poate explica mai bine castitatea unor mistici, unor intelectuali sau artiști. Peste instinctul sexual deci se crează de către spiritul creator opere prin sublimizare și prin *derivare*. Amorul deci poate fi derivat. Este interesant cum explică autorul proveniența Don Juanilor. Ei sunt niște filozofi, cari realizează în persoana lor, aceea ce artiștii realizează în opere. Ei nu trăesc atât prin pasiune cât prin puterea ideilor în care îmbracă

pasiunea lor. Pasiunea lor aproape nu este, ci numai un produs cerebral, o beție. Ca medic, Voivenel privește amorul fizic în manifestarea sa normală ca foarte folositor pentru mintea omului. Numai perversitatea lui poate fi periculoasă minții; manifestarea normală ajută și activează funcționarea creierului. Cea mai deplină plenitudine (dacă se poate zice așa) a ființei omenești este dar, în normala manifestare a amorului fizic. Voivenel crede în puterea omului de a se dedubla: privindu-se ca spectator și lucrând cu actor. Adică mintea este în stare să observe focul dragostei care arde în propriul său stăpân. Se înțelege că asemenea indivizi sunt de o superioritate rară. Am putea spune cu alte cuvinte că rari sunt oamenii, cari pot avea o rațiune atât de puternică încât să rămână neturburată chiar în clipele celui mai mare zburcium de pasiune.

REVISTE

Les Annales, din 27 Decembrie are un judicios articol semnat de **Gustave Le Bon** asupra elementelor bolșevismului și a mentalității bolșeviste. E vorba de: mentalitate, doctrină și aplicațiunile bolșevice. E de remarcat observația că: cineva poate avea o mentalitate bolșevică, fără a cunoaște un singur cuvânt din doctrina bolșevică. *Mentalitatea*: o antipatie ireductibilă pentru orice formă de autoritate, ura superiorității, reîntoarcere la instinctele primitive. Răsturnarea oricărei ierarhii sociale chiar dacă la baza ei ar fi meritul și munca. Exemple de mentalitate bolșevică: funcționarul revoltat contra superiorului și obraznic cu publicul; birjarul refuzând să te ducă unde vrei tu; muncitorul reducând mereu orele de lucru și crescându-și pretențiile; slăbirea generală a conștiinței profesionale; predominarea interesului particular asupra celui public. Cine nu vede că aceste simptome pot fi în toate stratele sociale ?!

Primul bolșevic a fost Cain care a fost invidios de proprietățile fratelui său Abel. Este o simplă reîntoarcere la comunismul primitiv, teoriile neservind decât să justifice crima.

Doctrina bolșevismului este reprezentată prin „dominarea totală a individualului de către colectiv” ceace însă este numai o ficțiune, de oarece toată mașinăria guvernamentală este în mâna câtorva șefi absoluți, tirani. Bolșevismul rus nu este deci decât o simplă exagerare a vechiului regim țarist și are absolut aceași rațiune, etc.

Aplicarea. În orient comunismul e vechiu mai ales în China care l-a experimentat adesea (sec. XI, la jumătatea sec. XIX) când n'a ținut decât câte 15 ani, când chiar masele au văzut că prin comunism le creștea mizeria. Deci comunismul este o decadență, un regres, iar nu un progres. În societățile mai civilizate, comunismul este propagat de indivizii inferiori, incapabili de a se adapta formelor noi de civilizație. Ei caută să readucă și societatea la formele inferioare ca și ei. Autorul dă numeroase exemple din istoria popoarelor. E destul să luăm pe unul din măștrii doctrinei bolșevice **Zinoviev** ca să ne dăm seama de degenerarea la care duce bolșevismul. **Zinoviev** zice: „în fiecare intelectual vede un dușman al puterii sovietice” — de aci excluderea și chiar distrugerea bibliotecilor.

G. Bota.

* * *

Convorbiri literare (Noembrie 1925). — Cel din urmă număr al bătrânei reviste literare, care se află acum în al 57-lea an de viață, aduce un articol al protopopului ortodox unit și senator de Alba-Lulia, dr. **Elie Dăianu**, despre „Patriarchatul românesc” în care citim următoarele:

„În viața neamului nostru s'a cunoscut până aci patriarcalismul, nu însă patriarchatul. Stăpânirea dulceagă a unui bun, iertător și prea lăsalnic părinte, mai mult moșneag resemnat, decât părintesc sfătuitor și îndemnător, astfel de stăpânire s'a cunoscut în viața noastră dela țară. Viața primitivă, patriarcală, în care tatăl, moșul, sau bunicul, reprezintă suprema autoritate. În această viață care se petrece după datini din bătrâni, sub ceața unei autorități vage, totul este nedefinit, nebulos, ca o câmpie sau ca un plaiu de munte peste cari trec turme cu tălângi și eu ciobani doinind din foae sau fluer. Acest patriarcalism a rămas și le o amintire din trecut, care numai ici-colea, prin colțuri mai ascunse ale țării, și-a mai uitat câte o

umbră de amurg. Acum vine patriarcatul: o instituție de drept și de organizație bisericească. Cu patriarcatul, puterea ierarhică din biserica țării își atinge culminația națională. Patriarcatul se prezintă și rămâne o hotărâre suverană a voinței colective românești de a-și înălța biserica, în ochii săi și în ochii lumii, pentru a-și satisface cerințele mai mari ce le simte conștiința națională. Hotărârea aceasta, semnul acesta al voinței, este un semn de bine, un dor de mai bine, imbold categoric al necesităților morale resimțite în chip conștient și demn”.

Alte prețioase articole aduc d-nii: V. Branisce: „Un poet bănățean uitat”; I. C. Filitti: „Cine e cronicarul Dumitrache”; D. Mărăci-neanu: „Eminescu pedagog”. Din acest din urmă articol reținem: „Eminescu era un evoluționist. El înțelege să aplice și în desvoltarea civilizației principiul lui Leibnitz: Natura non facit saltus. Eminescu nu admite că civilizația unui popor poate înfățișa etape mai mult sau mai puțin distincte, fără o continuitate tranzitorie dela una la alta, — sau că civilizația se poate impune pe cale de legiferare biurocratică, cum, — în ciuda celei mai elementare psihologii — lasă să se înțeleagă un distins critic literar, devenit acum în urmă critic social”.

O schiță, „Clapa” semnează d. Em. Paulet, două bucăți în versuri d-nii A. Bilciurescu — „Schiță” și Teodor A. Naum — „Hexametre bucolice”.

* * *

Universul literar (No. 1, 1926). A trecut sub conducerea poetului Perpessicius care e și un om de desăvârșit gust artistic. Numărul acesta de început de an se prezintă destul de bogat, cu colaborări aalese: Emanoil Bucuța, George Gregorian, Alfred Moșoiu, Al. T. Stamatiad, N. Tonitza, etc. D-l Perpessicius semnează un documentat bilanț literar al anului 1925, d-l G. Cardaș un articol despre Ion Creangă. Din poezia „Copilul” de Zaharia Stancu menționăm versurile ce urmează:

Am aruncat coiful și zaua de fier
Și lancea am frânt-o izbind-o de-un trunchi
Iar murgul, departe, la margine de cer
Cu spume n zăbale rămase n genunchi.

Pătrund în pădurea cu freamăte moi
Și caut copilul cu tăpile goale
Pe crengi legănate, spre cuiburi, în foi,
Dând mierlei din cuibul de aur, ocoale.

...Și păcla de-odată mă prejmue rea.
Cad stelele stinse de truda vegherii.
În mine s'aprinde lovita o stea
Și murgul nechiează la marginea serii.

Incepând cu acest număr d. Al. Sadi Ionescu publică săptămânal un buletin bibliografic. Cronica germană o semnează d. Oscar-Walter Cișek, cronica teatrală d. B. Cecropide.

D-l Octavian Goga la Oradea.

Prezența d-lui Octavian Goga la Oradea a fost un prilej de adevărată sărbătoare. Sezătoarea „Celor Trei Crișuri” una dintre multele sale sezători, a adunat în marea sală a teatrului „Regina Maria” tot ceea ce Oradea are mai românesc ca simțire. Eră sărbătorirea memoriei celui ce a desțelenit ogorul culturai românești în Bihor, Iosif Vulcan. Sub puternica rază a personalității d-lui Octavian Goga, am avut fericirea unor clipe de adevărată înfrățire românească. Conferința despre Iosif Vulcan părăsind tonul banal al conferințelor de acest soi, a fost o adevărată operă poetică, în care penelul maestrului a rechemat la viață momente uneori sublime, altele duiioase din trecutul neamului nostru. Nu a mai vorbit conferențiarul, — ci a cântat poetul poesia așteptării noastre.

Coroana de lauri pe care d-nii Bota, Bacaloglu și Tulbure i-au dat-o din partea „Celor Trei Crișuri”, a fost un umil prinos de recunoștință, pe lângă aplauzele nesfârșite cu care l-a răsplătit sala. D-l Goga reprezintă, cum bine a spus d. Bota în cuvântarea sa, cel mai sănătos curent de sinceră înfrățire, după cum în trecut a fost cel mai fecund cântăreț al pătimirii și al așteptării noastre.

Într-un număr viitor vom publica și noi conferința d-lui Goga.

Observăm că în presa maghiară din Transilvania de un timp încoace a început o laudabilă activitate în domeniul traducerilor din limba română. Pentru a caracteriza această activitate a câtorva intelectuali maghiari înțelegători, cari lucrează de ani întregi în direcția amintită — ce duce spre mult dorita „înfrățire prin literatură” cum spunea d-l profesor N. Iorga — menționăm mai jos titlurile traducerilor apărute în numărul de Crăciun al ziarelor maghiare, din Transilvania: *Pe aceiaș ulicioară*, poezia lui Eminescu, (ziarul „Ellenzék”). *Pribegie*, (în ziarul „Temesvári Hirlap”). *Poveste de crăciun*, (în ziarul „Keleti Újság”) nuvele de d-l M. Sadoveanu Sub semnătura *Spectator* în ziarul „Ellenzék” scrie cineva un articol, în care cere, să se continue cu avânt și mai mare această frumoasă activitate de apropiere culturală.

Bizant, una dintre cele mai frumoase drame ale cunoscutului autor maghiar Herczeg Ferenc, va fi reprezentată, la

Roma. Lumea culturală maghiară dela Budapesta se silește ca reprezentăția dramei „Bizant” să fie o grandioasă manifestare de apropiere și înfrățire maghiaro-italiană.

Kyra Kiralina, romanul d-lui Panait Istrati a fost tradus în ungurește de către d-l Horvát Henrik, redactorul literar și artistic al ziarului „Brassói Lapok”. Traducerea va apare în editura ziarului maghiar din Brașov și în care găsim, în numărul lui de crăciun un fragment din scrierea d-lui Istrati, — desigur — pentru atrage atenția cititorilor maghiari asupra „senzației” beletristice de mai sus...

Sub titlu „Az én könyvtáram” (Biblioteca mea) la Oradea a început să apară o bibliotecă, pentru tineretul maghiar. Cunoscutul povestitor Benedek Elek, — redactorul bibliotecii — a început și vrea să editeze în această bibliotecă cele mai frumoase bucăți din operele scriitorilor maghiari din Transilvania. Biblioteca plănuiește să dea tineretului maghiar din statele succesoare o lectură sănătoasă și de întărire sufletească!

Scriitorul german Johann Pitsch din Cernăuți a început a traduce în nemțește bucăți din opera literară a d-lui Iorga. Marele savant a adresat scriitorului o scrisoare cu următorul conținut:

„Stimate Domnule.

Traducerile Domniei-Tate sunt admirabile. Câte odată mai bune ca originalul. Doresc să fii și pe viitor de folos literaturii noastre sub forma aceasta. Propriile d-tale poezii le voi citi cu mai multă atenție. Prima impresie este favorabilă, căci rămâi din fericire stăruie de beleșugurile lirice de astăzi.

Cu toată stima

N. Iorga.

În sesiunea generală din Maiu 1926, Academia Română va acorda, prin cele trei secțiuni ale sale: literară, istorică și științifică, zece premii în valoare totală de 225 mii lei.

Societatea Scriitorilor Români a format o comisiune compusă din d-nii: Nichifor Crainic, G. Gregorian, Alfred Moșoiu, Gh. Adamescu și I. Dragoslav și având de președinte pe d. Liviu Rebreanu, care să facă triajul celor câteva sute de membri pe cari îi numără astăzi Societatea.

Pentru noile înscrieri se cer, în primul rând, două volume de poezie, proză sau critică publicate, sau colaborarea constantă timp de 5 ani la trei reviste literare românești cu reputație recunoscută.

Viră de argint Sihleanu... este titlul unei conferințe — apărută în broșură — ținută la Sihlea în vara trecută, cu prilejul unei frumoase sărbătoriri a poetului rămnicean care-a fost Sihleanu. Conferința a fost ținută de colaboratorul nostru dl. Ion Gane.

De-a dă în broșură adnotări biografice precum și-o folositoare schiță bibliografică a operei lui Sihleanu și-a celor ce s'au scris despre el.

Clipa Cinematografică de sub direcțiunea d-lui Horia Igiroșanu apare cu colaborarea celor mai distinși scriitori, cu numeroase clișee în culori, cu zeci de bilete de reducere la toate cinematografele din țară.

Cu o tehnică atât de superioară, un număr costă 10 lei.

Se găsește de vânzare la toate chioșcurile și depozitele de ziare din țară.

În proiectul de buget al Camerei de Comerț și Industrie din Oradea, desbătut și aprobat de Consiliul ei de Administrație, pentru scopurile culturale și de ajutorarea școalelor comerciale, industriale și căminelor de ucenici s'a prevăzut aproximativ o cincime (20%) din totalul bugetului adică 940.000 lei.

Repartizarea acestei sume este făcută după cum urmează: 230.000 lei pentru Școala Superioară de Comerț Societară (o școală particulară) din Oradea; 50.000 lei pentru Școala Superioară de Comerț pentru fete din Oradea; Școala de Arte și Meserii din Oradea va primi 100.000 lei; Școala de ucenici industriali Oradea 100.000 lei; Căminul de ucenici din Oradea 80.000 lei; pentru Școala Superioară de Comerț din Satu-Mare 150.000 lei și pentru Căminul ucenicilor comerciali și industriali din Satu-Mare o sumă de 90.000 lei. O sumă de 180.000 lei s'a prevăzut pentru diferite burse pentru studii comerciale și industriale iar la diverse ajutoare culturale lei 60.000.

Pentru imprimarea, redactarea și administrarea „Buletinului” Camerei, s'a prevăzut suma de 400.000 lei; la cheltuieli

pentru bibliotecă s'a aprobat suma de lei 50.000 iar pentru studii, cercetări științifice și practice (rapoarte, memorii, dări de seamă etc.) s'a prevăzut 200.000 lei.

A apărut sub direcția d-lui B. Adorján Jenő la Cluj, o revistă bilunară, intitulată *Ifjuság* (Tinerimea). Colaboratorii principali ai revistei sunt dr. Boros György, vicarul episcopal unitar dela Cluj, dr. Gál Kelemen, fost director regional al învățământului secundar, Kovács Dezső, Recsei Ede, dr. Bitay Árpád, directorul liceului „Marianum” din Cluj, dr. Kiss Elek, profesor de liceu, S. Nagy László, Reményik Sándor și dr. Vargha Béla. Revista va fi organul studenților maghiari dela universitățile din țară, al elevilor de liceu și ucenicilor industriali și comerciali. Noua publicațiune dela Cluj apare sub patronajul și cu ajutorul moral (numai moral?) al partidului maghiar din Transilvania.

În București a apărut gazeta săptămânală de teatru „Spectatorul” sub direcțiunea d-lui Sergiu Milorian și se fac pregătiri pentru o apropiată reapariție a revistei „Flacăra,” pusă de astădată sub conducerea d-lor Valjean și Horia Furtună.

A apărut în editura Casei Școalelor din București, Biblioteca pedagogică no. 47, cartea colaboratorului nostru Paul I. Papadopol: „Metodica limbii materne în gimnazii și licee” precedată de referatul d-lui Profesor G. G. Antonescu, dela Universitatea din București.

Sub președinția D-lui Mihail Dragomirescu Profesor Universitar, Const. Riu-leț și Horia Igiroșanu Director al Revistelor „Clipa Literară” și „Clipa Cinematografică” s'a înființat în Capitală „Asociația Prietenilor cinematografului” (A. P. C.) al cărui scop este de a educa publicul nostru în sensul unei reale mișcări cinematografice.

Societatea ține aproape în fiecare Duminică ședinți publice în marele cinematografe ale Capitalei unde în afară de filme se conferințiază asupra noilor probleme cinematografice.

Sediul acestei asociații este în Calea Griviței 127 București.

Inscrieri de membrii se primesc la redacția gazetei „Clipa Cinematografică”; taxa de înscriere fiind de lei 20 și frecvența lunară de lei 10.

ADMINISTRAȚIA REVISTEI „CELE TREI CRIȘURI”

Rugăm stăruitor pe abonații cari nu și-au achitat abonamentul pe anul trecut — deși fiecare a fost avisat de acest fapt, — să binevoiască a trimite costul lui prin mandat poștal pe adresa: Administrația Revistei „Cele Trei Crișuri”, Oradea, str. Prințul Carol 5 Etj. I.

Având în vedere succesul moral de care se bucură această faclie de lumiră sufletească ce stă aprinsă de șase ani împliniți aci la granița de vest a țării; scotind că în tot acest timp și-a făcut pe deplin datoria, silindu-se din toate puterile — înfruntând toate greutățile de ordin material — să apară regulat, chiar și'n timpul vacanței obișnuite când aproape toate periodicele similare își suspendă apariția. —

Conducerea revistei noastre face un călduros apel către toți prietenii și cititorii ei, de-a o răspândi în cercuri cât mai largi, stăruind pentru a face noi abonați.

Drept mulțumită pentru cei ce-și iau o astfel de laudabilă îndatorire, s'a hotărât ca la orice listă cu cinci abonamente achitate, trimisă administrației, să se acorde sprijinitorului trimițător un abonament gratuit.

Rugăm pe toți abonații noștri, ca atunci

când din diferite cauze nu primesc revista, să se ostenească a ne aviza printr-o carte poștală de numărul care lipsește pentru a'l trimite din nou.

Ținem însă să precizăm: cererea numărului lipsă să fie făcută cel mai târziu până la apariția celui următor.

Orice schimbare de adresă survenită abonaților, rugăm să fie comunicată imediat la administrația noastră, pentru a evita astfel înapoierea revistei și uneori chiar pierderea numărului expedit.

Cereri de abonament, cu indicarea precisă a adresei (scrisă citeț) și-a timpului cât se face abonamentul, se pot adresa direct și administrației noastre la Oradea, str. Prințul Carol 5. Etj. I.

În pagina 2-a a copertei revistei, se află indicat prețul abonamentului.

Pentru reprezentanții noștri din orașele:

Târgoviște, Arad, Galați,
Timișoara, Lugoj, Sibiu,
Cluj, Constanța, Brăila,
Făgăraș, București

avem rugămintea de a ne înapoia chitanțierele ce le-am trimis, împreună cu borderourile de abonați și sumele ce-au încasat.

Considerând că tuturor le-am făcut această rugămintă și prin corespondență separată încă din anul trecut și până în prezent neprimind nici un răspuns ne vedem siliți a le comunica că, aceasta este ultima oară când procedăm pe cale amiabilă. Sperăm însă că nu vom fi siliți a recurge și și la mijlocul somațiunei . . .

Rugăm pe abonații noștri atât din țară cât și din străinătate, să binevoiască a trimite abonamentul; sau prin mandat poștal sau printr'o bancă.

Mijlocul de a trimite banii prin scrisori (fie ele chiar recomandate, nu-l recomandăm. . .!) Totdeodată, să se arate exact adresa și timpul pe cât se abonează.

BIBLIOGRAFIE

Reviste:

Banatul: An. I. No. 1. Ianuarie 1926, Timișoara.
Flamura: An. III. No. 9. Decembrie 1925, Craiova.
Școala Someșană: An. I. No. 1. Ianuarie 1926, Dej.
Buletinul Uniunii G-le a Ind. din România: An. IV. No. 12.
Sufflet Românesc: An. I. No. 7. Decembrie 1925, Craiova.
Zări Senine: An. I. No. 8—9. Bistrița.
Graiul Nostru: An. I. No. 12. Bărlad.
România Militară: An. LVII. No. 11. Noembrie 1925.
Arhivele Otteniei An. IV. No. 21—22. Sept.—Dec., Craiova.
Țara Voevozilor: An. I. No. 12—13, Făgăraș.
Cosinzeana: An. X. No. 2, Cluj.
Roma: An. V. No. 12, București.
Înfrățirea Românească: An. II. No. 6, Cluj.

Foaia Tinerimii: An. X. No. 2, București.

Cooperația: An. I. No. 10—11, București.

Universul Literar: An. XLII. No. 3 și No. 4, București.

Cărți:

Onisifor Ghibu: În jurul catolicismului și a unirii bisericilor No. 101 Lei 5.
George Mihail Zamfirescu: Magnolia — traduceri. — No. 100 Lei 5.
N. Porsenna: Visătorii, roman București, 1625 Ed. I. Negreanu un volum de 208 pag. Lei 30.
Editura „Ancora” București.
Contele de Gobineau: Renașterea. Scene istorice alese. Trad de A. Toma 263 pag. Lei 60.

TAKE POLICRAT AVOCAT

Birou pentru reprezentarea
și susținerea ori căror drepturi
înaintea Justiției și
instanțelor administrative

București
Str. Corabia 4.

SOCIETATEA ANONIMĂ PENTRU DISTRIBUIREA PRODUSELOR PETROLEULUI

adresa telegrafică: „Distribuția”

București, Str. G-ral Budișteanu No. 11 bis.
Telefoane: 50-12, 50-44, 44-26.

Petrol de lampă

Benzină pentru automobile

Benzină grea pentru motoare industriale

Motorină pentru motoare „Diesel”

Uleiuri minerale, Valvolină, Parafină

Depozite de distribuire: în vechiul regat, în fiecare capitală
de județ: în teritoriile realipite la Arad, Timișoara, Oradea-
și Chișinău.

CREDITUL EXTERN S. A.

Capital social L. 60.000,000
Din care deplin vărsat L. 34.008,750

Adresa telegrafică: „CREDEX,”
TELEFON: 14—31 și 41—16.

BANCA ȚĂRĂNEASCĂ

Societate Anonimă
București — Timișoara

Capital Social Lei 60,000.000 — din
cari Lei 30,000.000 — deplin vărsați.

Face ori ce operațiuni de bancă.

Telefon 64/78

Telefon 64/78

PARFUMERIA FRANCEZĂ
NICU S. BERACHA
STRADA KARAGHEORGHEVICI No. 4.
(FOST TEATRUL MODERN)

BINE ASORTAT IN: Farduri streine, Ape de Colonie, Pudre
Farduri, Paste de dinți, Perii de dinți, etc.

APĂ BINE PARFUMATĂ DE COLONIE LITRUL . . . 80
PARFUMURI FINE CU GRAMUL 3